

Vidljivost paraolimpijskih sportova na portalima jutarnji.hr i index.hr

Mamić, Brigita

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:550074>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-29**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Brigita Mamić

VIDLJIVOST PARAOLIMPIJSKIH SPORTOVA NA PORTALIMA
JUTARNJI.HR I INDEX.HR

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023. godine

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

VIDLJIVOST PARAOLIMPIJSKIH SPORTOVA NA PORTALIMA

JUTARNJI.HR I INDEX.HR

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marina Mučalo

Studentica: Brigita Mamić

Zagreb, srpanj 2023. godine

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam diplomski rad „Vidljivost paraolimpijskih sportova na portalima jutarnji.hr i index.hr“, koji sam predala na ocjenu mentorici prof. dr. sc. Marini Mučalo, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Brigita Mamić

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Nastanak paraolimpijskog pokreta.....	3
2.1 Igre u Stoke Mandevilleu.....	4
2.2 Prve Paraolimpijske igre.....	5
3. Nastanak paraolimpizma u Hrvatskoj.....	8
3.1 Brojčani pokazatelji parasporta u Hrvatskoj.....	9
3.2 Institucionalni oblici skrbi za parasportaše u Hrvatskoj.....	10
4. Klasifikacija tjelesnih oštećenja.....	13
5. Parasportaši u medijima.....	24
5.1 Afere paraolimpijaca u medijima.....	26
6. Istraživanje.....	32
7. Prikaz rezultata.....	36
8. Rasprava.....	50
9. Zaključak.....	55
10. Literatura.....	57
11. Sažetak / Summary.....	71

Popis slika

Slika 1: Nizozemski tim u Stoke Mandevilleu.....	5
Slika 2: Ceremonija otvorenja Prvih Paraolimpijskih igara u Rimu 1960.....	6
Slika 3: Logotip Međunarodnog paraolimpijskog odbora.....	7
Slika 4: Paraatletičar David Weir.....	23
Slika 5: Robert Griswold.....	26
Slika 6: Španjolski košarkaški tim s intelektualnim poteškoćama.....	28
Slika 7: Oscar Pistorius.....	29
Slika 8: Antonija Balek.....	30

Popis tablica

Tablica 1: Prikaz najčešćih novinarskih formi.....	36
Tablica 2: Zbirni prikaz naslova.....	37
Tablica 3: Prikaz autora vijesti.....	38
Tablica 4: Prikaz najzastupljenijih parasportova.....	39
Tablica 5: Zbirni prikaz paraolimpijskih i neparaolimpijskih sportova.....	40
Tablica 6: Zbirni prikaz najučestalijih tema članaka.....	41
Tablica 7: Zbirni prikaz općeg tona članaka.....	42
Tablica 8: Zbirni prikaz dominantnih sadržaja na fotografiji.....	42

Prilozi

Prilog 1: Matrica.....	62
Prilog 2: Intervju Dino Sinovčić.....	63
Prilog 3: Intervju Ticijan Komparić.....	65
Prilog 4: Intervju Denis Lugarić.....	68

1. Uvod

Sport u modernom vremenu ima značajnu ulogu pa ne iznenađuje činjenica da različite sportske teme čine predmet brojnih znanstvenih istraživanja, kako u inozemstvu, tako i u Hrvatskoj. Ovaj rad bavi se temom elitnog sporta s invaliditetom budući da u Hrvatskoj postoji jako malo literature na tu temu.

Kako piše Vuk (2022), osobe s invaliditetom su kroz povijest bile žrtve potlačivanja i odbacivanja te predmet sažaljenja. U takvim uvjetima, oblikovale su se brojne predrasude koje postoje i dan danas.

U 19. stoljeću su se počele otvarati prve institucije za obrazovanje osoba s invaliditetom. U SAD-u je 1829. godine otvoren *Perkins Institute*, obrazovna institucija za slijepe osobe (www.perkins.org). Prva takva institucija u Zagrebu se otvorila 1891. godine: *Zemaljski zavod za gluhonijemu djecu* (Gizdić i Lugarić, 2014). I tijekom cijelog dvadesetog stoljeća, djeca s invaliditetom su često bila odvojena i pohađala specijalizirane obrazovne ustanove.

Ipak, čak i u takvim otežavajućim i nezahvalnim okolnostima, pojedinci su uspijevali prkositi izgledima i pomicati granice. Jedna od njih je bila i Helen Keller koja, iako je bila gluha, slijepa i nijema, je postala uspješna književnica i politička aktivistica. Keller je 1904. godine na studiju Radcliffe diplomirala s izvrsnim ocjenama (Michals, 2015).

Poznati fizičar Stephen Hawking je kao mladić obolio od amiotrofične lateralne skleroze (ALS) te ostao potpuno nepokretan u kolicima. S vremenom je izgubio i sposobnost govora. Usprkos tome, desetljećima se bavio znanstvenim radom te omogućio revolucionaran doprinos ljudskom razumijevanju prirode svemira (Penrose, 2018). Keller i Hawking su dokazali da i osobe s invaliditetom mogu postati iznimno uspješne na različitim životnim poljima: književnosti, znanosti i politici.

A da osobe s invaliditetom mogu postizati i vrhunske sportske rezultate, su pokazali sredinom 20. stoljeća. U Rimu su se 1960. godine održale prve Paraolimpijske igre i taj je pokret nastavio snažno rasti. Danas ovo natjecanje predstavlja najveći sportski spektakl za sportaše s invaliditeom.

Međutim, mnoga istraživanja pokazuju da paraolimpijci ne dobivaju zaslužen medijski tretman (dos Santos i sur., 2022, Tynedal i Wolbring, 2013, Kolotouchkina i sur. 2021).

Cilj ovog rada jest istražiti prisutnost i način izvještavanja o paraolimpijskom sportu na online portalima Jutarnji.hr i Indeks.hr u vremenskom razdoblju od 01. studenog 2022. godine do 30. travnja 2023. godine.

2. Nastanak Paraolimpijskog pokreta

Danas Paraolimpijske igre predstavljaju pravi elitni sportski događaj na kojem se natječu „najbolji od najboljih“. Kao što se Pierrea de Coubertina smatra „ocem“ modernih Olimpijskih igara, tako se i njemački neurokirurg Ludwig Guttmann smatra ocem Paraolimpijskih igara. Sam izraz je prvotno osmišljen kao kombinacija dviju riječi „paraplegičar“ i „olimpijski“, budući da su se prvotno natjecali isključivo natjecatelji s ozljedom kralježnice (Gold i Gold, 2007: 134).

Međutim, tijekom vremena se natjecanju pridružuju i sportaši s drugim vrstama invaliditeta, a naziv „Paraolimpijske igre“ postaje služben tek 1988. godine. Obzirom da se više ne natječu isključivo paraplegičari, u jednom trenutku dolazi do reinterpretacije samog naziva. Prvi slog riječi dolazi od grčke riječi „par“ što znači „do“ ili „uz“ te riječi olimpijski. Na taj se način, Paraolimpijske igre žele istaknuti kao paralelne igre, sportski festival koji ide rame uz rame Olimpijskim igrama (Gold i Gold, 2007, Gizdić i Lugarić, 2014: 10-11).

Početak priče o paraolimpijskom pokretu leži u radu židovskog neurokirurga, Ludwiga Guttmanna, koji je 1939. godine sa svojom suprugom i dvoje djece bio prisiljen izbjeci u Englesku nakon što je u nacističkoj Njemačkoj započeo progon Židova. U to je vrijeme trajao Drugi svjetski rat u kojemu su mnogi vojnici bili ozlijeđeni te su im kao posljedica ostale različite vrste invaliditeta. Jedan od invaliditeta jest bila i paraliza, a upravo je s pacijentima paraplegičarima radio Guttmann. On je 1944. godine u bolnici Stoke Mandeville osnovao „Centar za ozljede leđne moždine“ te uveo revolucionarne metode rehabilitacije kod liječenja osoba s ozljedama kralježnice (Gizdić i Lugarić, 2014: 8).

Ranije su takvi pacijenti mirovali u krevetu i primali tretman u obliku nježne masaže zgrčenih udova. Guttmann uvodi aktivnu fizioterapiju te dopunske vježbe. Jedna od takvih najjednostavnijih vježbi bila je i natjecanje u oblačenju prilikom kojeg su se pacijenti u što manje vremena morali samostalno obući i potom smjestiti u kolica. Rekord je bio četiri minute. Nakon što bi ojačali mišiće gornjeg dijela tijela, pacijenti bi prešli na seriju vježbi s užadi te podizanje tijela između dviju paralelno postavljenih šipki (Anderson, 2003: 465).

Sport je postao sastavni dio liječenja paraplegičara, a s redovitom tjelesnom aktivnošću pacijentima se vraćala kondicija, snaga, izdržljivost i brzina. Međutim, jednako tako bio je važan i psihološki učinak sporta, osobito uzbuđenost, čime je ostvarena snažna motivacija i poticaj za razvijanje natjecateljskog duha pacijenata, uključujući samodisciplinu i

samopoštovanje. Uz redovitu tjelesnu aktivnost i sport, Guttmann je uveo i druge oblike rekreacije kao što su posjeti koncertima i barovima, a koje su njegovim pacijentima trebale pružiti osjećaj normalnog i svakodnevnog života (Gold i Gold, 2007: 134-135).

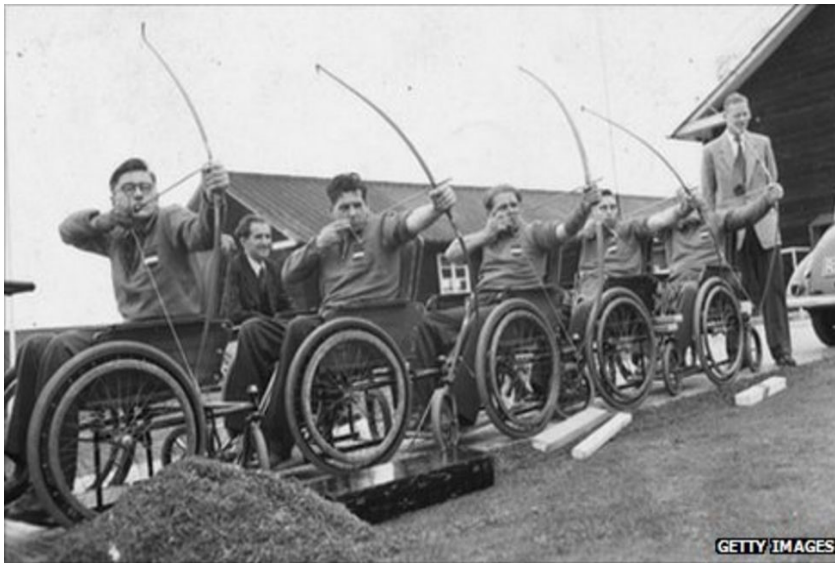
Prva natjecateljska igra posebno osmišljena za igrače u invalidskim kolicima, a koju su prakticirali u bolnici Stoke Mandeville, bila je polo u kolicima. Igra je funkcinirala tako da su se igrači u kolicima odgurivali štapovima za hodanje koji su pri tome bili izvrnuti naopako. Na taj su način, zakrivljenim dijelom štapa pacijenti nastojali udariti drveni pak. Tijekom 1944. godine, u ovoj vrsti pola redovito su se nadmetali pacijenti protiv medicinskog osoblja. Međutim, igrači su redovito dobivali udarce u glavu, pa je igra iz sigurnosnih razloga ubrzo ukinuta. Umjesto ove igre, Guttmann je uveo streličarstvo koje je ujedno bilo i prvi sport u kojemu su se pacijenti nadmetali na prvim Igrama Stoke Mandeville (Anderson, 2003: 466-467).

2.1 Igre u Stoke Mandeville bolnici

Na prvim organiziranim Igrama Stoke Mandeville 1948. godine, 16 sportaša u kolicima se natjecalo u jednom sportu – streličarstvu. Natjecanje je bilo organizirano tako da su se na livadi ispred Stoke Mandeville bolnice međusobno nadmetale dvije ekipe: prvu su sačinjavali pacijenti iz bolnice, a drugu umirovljeni veterani iz Richmonda koji su bili smješteni u domu „Star and Garter“. Natjecanje je bilo namjerno organizirano upravo na dan kad je održana ceremonija otvaranja Olimpijskih igara u Londonu (Gizdić i Lugarić, 2014: 8-9).

Potom su Igre postale godišnji događaj na kojem su se natjecanja odvijala u sve više sportova: atletici, košarci u kolicima, mačevanju, snookeru, stolnom tenisu i plivanju. Natjecanje je podignuto na jednu višu razinu, međunarodnu, 1952. godine kada su na natjecanju sudjelovala i četiri nizozemska ratna veterana paraplegičara iz nizozemskog vojnog rehabilitacijskog centra u Doomu (Gizdić i Lugarić, 2014: 10).

Slika 1: Nizozemski tim na Igrama Stoke Mandeville

Izvor: BBC <https://www.bbc.com/news/uk-14896776>

Rad doktora Guttmanna i njegova odjela u bolnici Stoke Mandeville financijski je podupiralo Ministarstvo rada čiji su ih djelatnici i redovito posjećivali, pružajući tako i podršku sportskim natjecanjima koja su organizirana u Stoke Mandevillu. Razlozi su uglavnom bili ekonomske prirode. Naime, nakon završetka Drugog svjetskog rata, bilo je potrebno obnoviti ratom pogođenu državu te vratiti stabilnost kakva je vladala prije nego je rat započeo. U tako teškoj situaciji, ratni veterani s invaliditetom su predstavljali dodatno financijsko opterećenje.

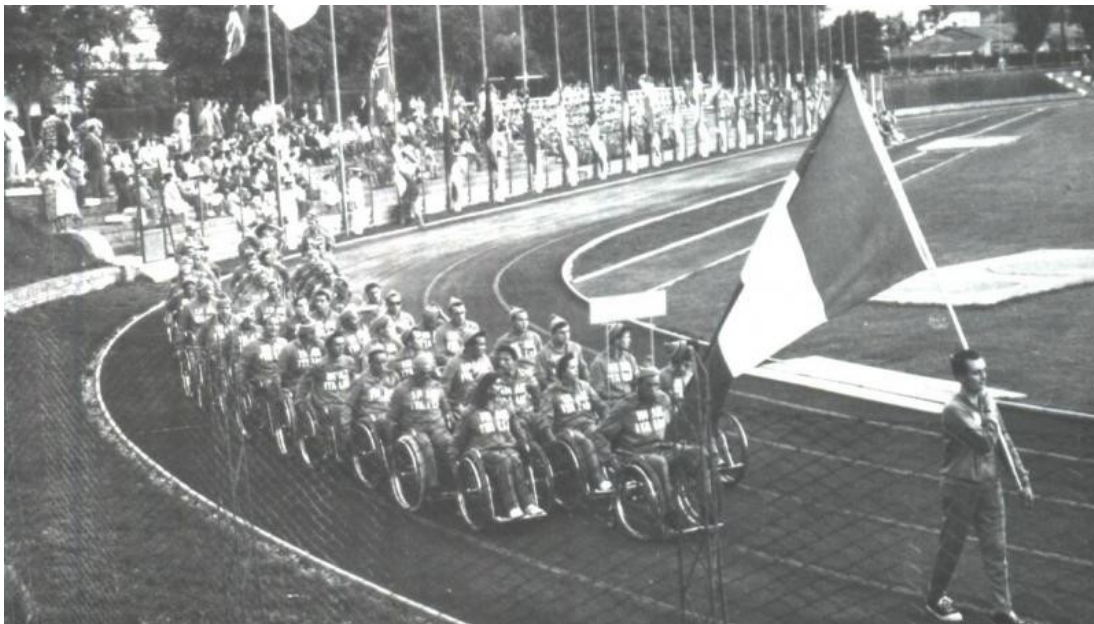
Cilj specijaliziranih odjela u Stoke Mandevilleu i njemu sličnih bila je rehabilitacija bivših vojnika s invaliditetom i pomoći im da se kroz zapošljavanje ponovno uključe u svakodnevni život zajednice. Neki od odjela imali su radionice u kojima su bivši vojnici bili zaposleni, a u drugim su pak slučajevima radili u tvornicama smještenim nedaleko od bolnica. To je aktualnoj vladi donosilo dva pozitivna ishoda: prvi se odnosio na činjenicu da zaposleni veterani s invaliditeom nisu bili socijalni slučajevi koji su zavisili od dugotrajne pomoći države, a drugi je bila činjenica da se povećavala radna snaga, a time i broj poreznih obveznika (Anderson, 2003).

2.2 Prve Paraolimpijske igre

Broj sudionika u natjecanjima u Stoke Mandevilleu svake je godine sve više rastao, a time i potreba za profesionalnijim pristupom organizaciji Igara. Tako je 1959. godine osnovan „Međunarodni odbor Igara Stoke Mandeville“. Također, godinu dana prije toga, Guttmann je

razgovarao s Antoniom Magliom, direktorom „Spinalnog centra talijanskog instituta“ o mogućnosti da se „Igre Stoke Mandeville“ 1960. godine održe u Rimu, gradu koji je bio odabran kao domaćin Olimpijskih igara te godine. Talijanske vlasti podržale su prijedlog te su 1960. godine, iako pod službenim nazivom „Devete Igre Stoke Mandeville“, zapravo održane prve paraolimpijske igre na kojima je sudjelovalo 400 sportaša iz 23 zemlje, ali isključivo natjecatelji s ozljedama kralježnice (Gizdić i Lugarić, 2014: 8-10, Curran, 2012: 255).

Slika 2: Ceremonija otvaranja prvih Paraolimpijskih igara u Rimu 1960

Izvor: Međunarodni paraolimpijski odbor <https://www.paralympic.org/rome-1960>

Sljedeće Paraolimpijske i Olimpijske igre 1964. godine, održane su u istom gradu domaćinu Tokyu. Međutim, u sljedećih 24 godine (sve do Igara u Seoulu 1988. godine), Paraolimpijske igre nisu održavane na istim lokacijama na kojima su se održavane Olimpijske igre.

Naime, gradovi domaćini odbijali su organizirati ovu elitnu sportsku priredbu za osobe s invaliditetom zbog financijskog opterećenja te neadekvatne sportske infrastrukture koju bi trebalo prilagoditi osobama s invaliditeom. U to vrijeme, Paraolimpijske igre nisu bile smatrane kao financijski unosnim niti isplativim sportskim događajem (Gold i Gold, 2007: 136-138).

Godine 1968. Paraolimpijske igre održane su u Tel Avivu, a 1972. u Heidelbergu. Na Paraolimpijskim igrama u Torontu (1976) prvi put su se natjecali i sportaši s drugim vrstama

invaliditeta, odnosno osobe s amputacijama te slabovidni i slijepi sportaši, potom se na igrama 1980. godine, natječu i sportaši s cerebralnom paralizom, a 1996. godine u Atlanti, prvi put sudjeluju i sportaši s intelektualnim poteškoćama.

U vrijeme kada se na Paraolimpijskim igrama prvi puta natječu sportaši s više vrsta invaliditeta (1976), održane su i prve Zimske paraolimpijske igre u švedskom gradu Oernskoeldsviku na kojima je nastupilo 250 sportaša iz 17 zemalja. Od Ljetnih igara u Seoulu (1988) i Zimskih igara održanih u Tignes-Albervilleu (1992), Paraolimpijske igre održavaju se u istom gradu domaćinu kao i Olimpijske igre.

Međunarodni paraolimpijski odbor (*Internatinal Paralympic Committee – IPC*) je osnovan 22. rujna 1989. godine u Düsseldorfu, a danas ima sjedište u Bonnu u Njemačkoj. Ova međunarodna neprofitna organizacija, koja u svom sastavu ima 174 nacionalna paraolimpijska saveza, zadužena je za nadzor i organizaciju Paraolimpijskih igara. Tijekom više od sedam desetljeća postojanja, opseg veličine ovog natjecanja je dramatično porastao. Od prvih Paraolimpijskih igara održanih u Rimu 1960. godine, gdje je nastupilo 400 sportaša iz 23 države (Gizdić i Lugarić, 2014: 11), brojke su narasle na čak 4 328 natjecatelja iz 159 zemalja koji su sudjelovali na Paraolimpijskim igrama u Rio 2016. godine (www.paralympic.org).

Slika 3: Logotip Međunarodnog paraolimpijskog odbora

Izvor: <https://www.paralympic.org>

3. Nastanak Paraolimpijskog pokreta u Hrvatskoj

Prve edukacije za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj zabilježene su 1891. godine kad je osnovan „Zemaljski zavod za gluhoonijemu djecu“, a potom i „Zemaljski zavod za slijepu djecu“ 1895. godine. U Zagrebu se već 1925. godine otvara prvi aktivni klub za gluhe pod nazivom „Dobrotvor“ koji se s vremenom samostalno razvijao u različitim sportskim disciplinama bez obzira na promjene vlasti u državi. Za sport osoba s invaliditetom posebno je značajno osnivanje „Međunarodnog odbora za šport gluhih“ (CISS) 1924. godine.

Međutim, tek nakon završetka Drugog svjetskog rata, međunarodne institucije posvećuju veću pozornost problemima s kojima se susreću osobe s invaliditetom te važnosti rehabilitacije. „Međunarodna organizacija rada“, „Svjetska zdravstvena organizacija“ i slična tijela, počinju izdavati preporuke i rezolucije u kojima se ističu važnost tjelovježbe, rekreacije i sporta osoba s invaliditetom (Gizdić i Lugarić, 2014: 14).

Nakon završetka Drugog svjetskog rata, brojni ratni invalidi okupljaju se u svim većim gradovima Hrvatske: Zagrebu, Rijeci, Varaždinu, Splitu, Osijeku, Bjelovaru i drugima, te započinju s organiziranim raznim oblicima rekreativnog vježbanja. Prema istom izvoru, oko 6 000 ratnih vojnih invalida bavilo se sportom. Sportski klubovi se 1964. godine u Zagrebu udružuju u „Savez za fizički odgoj i rekreaciju invalidnih osoba Socijalističke Republike Hrvatske“, a prvi predsjednik bio je Božo Petković. Nakon stvaranja saveza i ućlanjenjem civilnih osoba s invaliditetom, broj sportaša se povećao na 16 000.

„Savez za sport i rekreaciju invalida Hrvatske“ se kroz „Savez za sport i rekreaciju invalida Jugoslavije“, 1968. godine priključio „Međunarodnoj sportskoj organizaciji invalida“ sa sjedištem u Londonu, a u organizaciji je bio i predstavnik iz Hrvatske. Sljedeće je godine u Zagrebu, osnovan i „Sportsko društvo invalida Hrabri“, koje je imalo znaćajan utjecaj na razvoj sporta s invaliditetom u Hrvatskoj, a okupljalo je sportaše iz svih krajeva Hrvatske (isto, 14-16).

Nakon osamostaljenja Hrvatske i razdruživanja s jugoslavenskim savezima i organizacijama, 10. rujna 1991. osnovan je „Hrvatski olimpijski odbor“. Nedugo prije toga, Izvršni odbor „Saveza za sport i rekreaciju invalida Hrvatske“ je na sastanku održanom 30. kolovoza 1991. godine, donio odluku o prestanku djelovanja u sklopu jugoslavenskog saveza za sport i rekreaciju invalida te su opozvali svoje delegate u Predsjedništvu (Hrvatski paraolimpijski odbor – HPO).

„Savez za sport i rekreaciju invalida Hrvatske“ jedan je od osnivača i punopravnih članova HOO-a. Od svibnja 1992. godine, Savez je postao i članom dviju međunarodnih organizacija – „Međunarodne sportske organizacije invalida“ (*International Sport Organizations for disabled – ISOD*) i „Međunarodne sportske organizacije sportova u invalidskim kolicima“ (*International Stoke Mandeville Wheelchair Sports Federation – ISMWSF*).

U svibnju 1993. godine, Savez je promijenio naziv u „Hrvatski sportski savez invalida“, a u rujnu iste godine postao je i članom „Međunarodnog paraolimpijskog odbora“ (MPO). Od rujna 1998. godine postaje i članom „Europskog paraolimpijskog odbora“ (European Paralympic Committee – EPC). Ponovo mijenja naziv u rujnu 2006. godine i svoje djelovanje nastavlja pod nazivom „Hrvatski paraolimpijski odbor“ (HPO) (Gizdić i Lugarić, 2014: 16-17).

Prema informacijama sa službene stranice Hrvatskog paraolimpijskog odbora (u daljnjem tekstu: HPO) riječ je o najvišoj nevladinoj nacionalnoj sportskoj udruzi za sport osoba s invaliditetom koja se smatra jednom od pet krovnih sportskih udruga u Republici Hrvatskoj. HPO je ustrojen prema paraolimpijskim standardima i načelima međunarodnog paraolimpijskog pokreta te potrebama hrvatskog sustava parasporta uključujući kategorizaciju parasportova i kategorizaciju parasportaša. HPO usklađuje i kontrolira aktivnosti nacionalnih parasportskih saveza, određuje sustav, uvjete i organizaciju sportskih natjecanja osoba s invaliditetom, skrbe o pripremama i sudjelovanju na svjetskim, europskim i sličnim prvenstvima parasportaša te sudjeluju u njihovu organiziranju, skrbi o nastupu hrvatskih sportaša na Paraolimpijskim igrama te sudjeluje u njihovu organiziranju (Zakon o sportu, čl. 48).

3.1 Brojčani pokazatelji parasporta u Hrvatskoj

U Hrvatskoj, prema posljednjim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, za rujnu 2022. godine, žive 624.019 osobe s invaliditetom (Benjak, 2022). Obzirom na ove podatke, Čustonja i dr. (2022: 172) procjenjuju da u dobi od 10-42 godine, ima oko 87.500 osoba s invaliditetom. Upravo su te osobe, one koje bi se mogle uključiti u sustav parasporta i parasportskih natjecanja.

Najcjelovitiji i najprecizniji skup podataka o parasportašima natjecateljima se nalazi u Informatičkom sustavu Hrvatskog paraolimpijskog odbora. U njega su upisani svi parasportaši koji su se natjecali na nacionalnim i međunarodnim razinama parasportskih

natjecanja. Početkom 2022. godine, bilo je ukupno 1 804 parasportaša natjecatelja. Kad se u obzir uzme ranije navedeni broj osoba s invaliditetom koji bi se mogli uključiti u sustav parasporta i parasportskih natjecanja (87.500), zasada ih je uključeno tek oko dva posto. Ipak, kako autori ističu, ove podatke treba uzeti s rezervom, obzirom da baza podataka ne sadrži podatke o parasportašima koji ne sudjeluju na natjecanjima ili pak onima koji su sudjelovali tek na lokalnim i županijskim natjecanjima u organizaciji parasportskih klubova (Čustonja i dr, 2022: 174-179).

Ukupno je 28 paraolimpijskih sportova, a prema posljednjim dostupnim podacima, hrvatski parasportaši su sudjelovali u 17 (2018. godine), odnosno 16 (2019. godine) paraolimpijskih sportova (Čustonja i dr, 2022: 195).

Hrvatski parasportaši u značajno većoj mjeri sudjeluju na međunarodnim natjecanjima u paraolimpijskim sportovima nego u neparaolimpijskim sportovima. Tako su u 2019. godini, sportaši sudjelovali na 79 međunarodnih natjecanja u paraolimpijskim sportovima, a tek na 14 međunarodnih natjecanja u neparaolimpijskim sportovima (Čustonja i dr, 2022: 202).

Potrebe sustava parasporta u najvećoj mjeri se financiraju iz Državnog proračuna putem programa Javnih potreba u sportu. HPO tim novcem financira razvojne programe gradskih i županijskih saveza, snosi troškove organiziranja nacionalnih prvenstava, sufinancira nacionalne parasportske saveze, specifična pomagala i dr. To financiranje pokrije tek između 60-67 % objektivnih financijskih potreba sustava parasporta (Čustonja i dr, 2022: 90).

3.2 Institucionalni oblici skrbi za parasportaše u Hrvatskoj

Hrvatski paraolimpijski odbor ima ovlast da utvrđuje kategorizaciju sportaša s invaliditetom te izdaje rješenja o istoj. Kategorizacija parasportaša se primjenjuje u svim parasportovima u Hrvatskoj. Pravo na kategorizaciju ostvaruju oni parasportaši koji postignu odgovarajuće sportske rezultate na natjecanjima koje organizira ili su pod jurisdikcijom nacionalnog parasportskog saveza ili su pod jurisdikcijom međunarodnog parasportskog saveza, a koji je priznat od strane Međunarodnog paraolimpijskog odbora (HPO, 2020).

Na temelju ostvarenog sportskog rezultata sportaši se razvrstavaju u četiri kategorije i ostvaruju prava na potpore, nadoknade i nagrade. Kriterije kategorizacije parasportaša određuje Hrvatski paraolimpijski odbor (HPO, 2020).

Sportaši I., II. i III. kategorije ostvaruju pravo na nacionalnu sportsku stipendiju, a ta su financijska sredstva osigurana iz Državnog proračuna i isplaćuju se kroz Program za razvoj sporta (MINT, 2023). Iznosi nacionalnih sportskih stipendija za 2023. godinu su sljedeći:

- Za sportaša I. kategorije iznosi 265 eura: prava traju četiri godine
- Za sportaša II. kategorije iznosi 200 eura: prava traju dvije godine
- Za sportaša III. kategorije iznosi 135 eura: prava traju godinu dana

U mjesecu svibnju 2023. godine, evidentirano je 67 parasportaša I. kategorije, 20 parasportaša II. kategorije, pet parasportaša III. kategorije te četiri parasportaša IV. kategorije (HPO, 2023).

Također, parasportaši koji su osvojili medalju na Paraolimpijskim igrama ili svjetskom seniorskom prvenstvu u paraolimpijskom sportu ostvaruju pravo na trajnu novčanu mjesečnu naknadu („sportsku mirovinu“), kao državno priznanje za poseban doprinos ugledu Republike Hrvatske. Kako bi ostvarili ovo pravo, paraolimpijci moraju imati hrvatsko državljanstvo, prebivalište u Republici Hrvatskoj i ne smiju biti pravomoćno osuđeni za počinjenje kaznenih djela iz članka 111., stavka 1. i 2. Zakona o sportu. Pravo se stiče s navršениh 45 godina života (Zakon o sportu, čl. 79).

Trajna novčana mjesečna naknada sportašu u neto iznosu je:

- 100 % prosječne neto plaće po zaposlenom u pravnim osobama u RH, a koja je utvrđena za prethodnu godinu na temelju objave Državnog zavoda za statistiku (DZS) za osvojenu zlatnu medalju na Paraolimpijskim igrama
- 80 % prosječne neto plaće po zaposlenom u pravnim osobama u RH, a koja je utvrđena za prethodnu godinu na temelju objave DZS-a za osvojenu srebrnu medalju na Paraolimpijskim igrama te za osvojenu zlatnu medalju na svjetskim seniorskim prvenstvima u paraolimpijskom sportu
- 60 % prosječne neto plaće po zaposlenom u pravnim osobama u RH, a koja je utvrđena za prethodnu godinu na temelju objave DZS-a za osvojenu brončanu medalju na Paraolimpijskim igrama te za osvojenu srebrnu medalju na svjetskim seniorskim prvenstvima u paraolimpijskom sportu
- 40 % prosječne neto plaće po zaposlenom u pravnim osobama u RH, a koja je utvrđena za prethodnu godinu na temelju objave DZS-a za osvojenu brončanu medalju

na svjetskim seniorskim prvenstvima u paraolimpijskom sportu (Zakon o sportu, čl. 79).

U travnju 2023. godine, je prema podacima Ministarstva turizma i sporta, evidentirano ukupno sedam parasportaša korisnika trajnih novčanih mjesečnih naknada, od čega ih je četvero osvojilo zlatnu, a troje brončanu medalju na Paraolimpijskim igrama (www.mint.hr).

4. Klasifikacija tjelesnih oštećenja

Svaki paraolimpijski sport ima razvijenu specifičnu klasifikaciju, a njezin je cilj minimizirati utjecaj oštećenja na sportsku izvedbu parasportaša.

Klasifikacija je uspostavljen sustav koji određuje koji se sportaši mogu natjecati u pojedinom sportu te kako se oni grupiraju za natjecanje. Pri tome su parasportaši grupirani prema stupnju ograničenja aktivnosti koje je posljedica tjelesnog oštećenja.

Svaki sportaš koji se natječe na Paraolimpijskim igrama mora imati trajnu prihvatljivu vrstu oštećenja. Paraolimpijski pokret propisuje deset prihvatljivih vrsta oštećenja.

- **Mišićna distrofija** – zdravstveno stanje koja kod sportaša umanjuje ili eliminira mogućnost da dobrovoljno stegne mišiće (primjeri ovog zdravstvenog stanja su: potpuna ili djelomična tetra- ili paraplegija ili parapareza, mišićna distrofija te posljedice dječje paralize)
- **Poremećaj pasivnog opsega pokreta** – ograničenje ili nedostatak pasivnog pokreta u jednom ili više zglobova (primjeri ovog zdravstvenog stanja su artrogripoza ili kontraktura koja se javlja kao posljedica kronične imobilizacije zgloba ili traume koja zahvaća zglob)
- **Nedostatak ekstremiteta**
- **Razlika u duljini nogu**
- **Niski rast**
- **Hipertonija** – Sportaši s hipertonijom imaju povećanu mišićnu napetost i smanjenjenu sposobnost istezanja mišića uzrokovanu oštećenjem središnjeg živčanog sustava (cerebralna paraliza, traumatska ozljeda mozga i moždani udar su neki od primjera koji mogu uzrokovati hipertoniju)
- **Ataksija** – Sportaši imaju nekoordinirane pokrete uzrokovane oštećenjem središnjeg živčanog sustava (cerebralna paraliza, traumatska ozljeda mozga, moždani udar i multipla skleroza su primjeri zdravstvenih stanja koji mogu dovesti do ataksije)
- **Atetoza** – Stanje u kojemu se kontinuirano izvode polagani, nevoljni pokreti (zdravstvena stanja koja mogu dovesti do atetoze su cerebralna paraliza, traumatska ozljeda mozga i moždani udar)
- **Vizualna oštećenja**
- **Intelektualna oštećenja**

Prema podacima sa službene stranice Međunarodnog paraolimpijskog odbora, svaki paraolimpijski sport definira svoja pravila kvalifikacije, odnosno određuje koje su prihvatljive vrste oštećenja za sudjelovanje. Tako sportaš s određenom vrstom invaliditeta može ispuniti kriterije u jednom sportu, ali ne i u nekom drugom (www.paralympic.org).

Sportske kategorije su u sportovima označene prefiksom i brojem. Što je broj manji, znači da je oštećenje veće.

Sportovi u kojima se natječu isključivo sportaši s oštećenjem vida su judo, nogomet, goalball

(1)Paraatletika

U paraatletici je prisutno svih deset vrsta oštećenja. Za trkačke i skakačke discipline, koji ima 20 kategorija, stoji prefiks T (označava *track – staza*)

- **T11-13:** Sportaši s oštećenjem vida
- **T20:** Sportaši s intelektualnim poteškoćama
- **T35-38:** Sportaši s problemom koordinacije pokreta (hipertonija, ataksija i atetoza)
- **T40-41:** Sportaši niskog rasta
- **T42-44:** Sportaši bez jednog donjeg ekstremiteta koji ne koriste protezu
- **T45-47:** Sportaši bez jednog ili oba gornja ekstremiteta, mišićnom distrofijom ili poremećajem pasivnog opsega pokreta
- **T61-64:** Sportaši koji se natječu s protezom na donjem ekstremitetu (ili na oba ekstremiteta)

Utrke sportaša u kolicima dijele se u sljedeće kategorije

- **T32-T34:** Sportaši s problemom koordinacije pokreta (hipertonija, ataksija i atetoza)
- **T51-T54:** Sportaši bez jednog ekstremiteta, razlikom u duljini nogu, mišićnom distrofijom, poremećajem pasivnog opsega pokreta

RaceRunning disciplina (atletska disciplina za osobe s izrazito teškim poremećajima koordinacije) ima sljedeće kategorije

- **RR1-RR3:** Sportaši s teškim poremećajem koordinacije ((hipertonija, ataksija i atetoza)

Iduća sportska disciplina su bacanja, a za njih stoji prefiks F (označava *field-polje*). Klase za bacanja iz stojećeg položaja:

- **F11-13:** Sportaši s oštećenjem vida
- **F20:** Sportaši s intelektualnim poteškoćama
- **F35-38:** Sportaši s problemom koordinacije pokreta (hipertonija, ataksija i atetoza)
- **F40-41:** Sportaši niskog rasta
- **F42-44:** Sportaši bez jednog donjeg ekstremiteta koji ne koriste protezu
- **F45-46:** Sportaši bez jednog ili oba gornja ekstremiteta, mišićnom distrofijom ili poremećajem pasivnog opsega pokreta
- **F61-64:** Sportaši koji se natječu s protezom na donjem ekstremitetu (ili na oba ekstremiteta)

Klase za bacanja iz sjedećeg položaja (kolica):

- **F31-34:** Sportaši s problemom koordinacije pokreta (hipertonija, ataksija i atetoza)
- **F51-57:** Sportaši bez jednog ekstremiteta, razlikom u duljini nogu, mišićnom distrofijom, poremećajem pasivnog opsega pokreta

(2) Paraskijanje

U paraskijanju se natječu sportaši sa fizičkim oštećenjima i oštećenjem vida. Intelektualno oštećenje nije prisutno u klasifikaciji ovog sporta. U stojećem položaju se kategorije dijele na tri razine: oštećenje gornjih ekstremiteta, oštećenje donjih ekstremiteta te oštećenje koje obuhvaća i gornje i donje ekstremitete.

- **LW 1:** Sportaši kojima je oštećenje prisutno u obje noge
- **LW 2:** Sportaši kojima je oštećenje prisutno u samo jednoj nozi
- **LW 3:** Sportaši kojima je oštećenje prisutno u obje noge
- **LW 4:** Sportaši kojima je oštećenje prisutno u samo jednoj nozi
- **LW 5/7:** Sportašima je oštećenje prisutno u obje ruke i natječu se bez skijaških štapova
- **LW 6/8:** Sportašima je oštećenje prisutno u jednoj ruci i natječu se s jednim skijaškim štapom
- **LW 9:** Skijaši kojima oštećenje obuhvaća i ruke i noge. Ovisno o prirodi i stupnju ograničenja pokreta natječu se s ili dvije skije i jednim štapom ili pak dva štapa

- **LW 10-12:** Sportaši s oštećenjima koje obuhvaćaju njihove noge te skijaju u sjedećem položaju
- **B1-B3:** Sportaši s oštećenjem vida skijaju uz vodiča i koji im verbalno daje upute

(3) Parastreličarstvo

Parastreličarstvo se dijeli u dvije kategorije:

- **Open (Otvorena):** Ova klasa uključuje i sportaše koji stoje i one koji su u kolicima, strijelci se postavljaju pod kutom od 90 stupnjeva u odnosu na metu
- **W1:** Sportaši koriste luk ograničen u težini zatezanja (izvlačenja) na 20.4 kilograma

(4) Parabadminton

Parabadminton je ljetni paraolimpijski sport u kojemu sudjeluju isključivo sportaši s tjelesnim oštećenjima. Klase su sljedeće:

- **WH1-2:** Sportaši u invalidskim kolicima
- **SL 3-4:** Sportaši s oštećenjem donjih ekstremiteta
- **SU 5:** Sportaši s oštećenjem gornjih ekstremiteta
- **SH 6:** Sportaši niskog rasta

(5) Paraboćanje

Paraboćanje je sport u kojem se natječu isključivo sportaši u kolicima koji imaju teške poremećaje koordinacije koji utječu na obje ruke i noge. Podijeljeni su u četiri kategorije.

- **BC 1:** Sportaši koji imaju ozbiljna ograničenja aktivnosti koji utječu na njihove ruke, noge i trup te uglavnom ovise o invalidskim kolicima na električni pogon
- **BC 2:** Sportaši koji imaju bolju funkciju ruku i trupa nego sportaši u prethodnoj kategoriji
- **BC 3:** Sportaši sa značajnim ograničenjima u funkcijama ruku i nogu te imaju lošu ili pak nikakvu kontrolu trupa. Smiju koristiti rampu uz pomoć sportskog asistenta
- **BC 4:** Sportaši koji nemaju cerebralna oštećenja, već druge vrste oštećenja koje utječu na njihovu koordinaciju

(6) Parakanu

Sport koji se nalazi na programu ljetnih paraolimpijskih sportova, a sudjelovati mogu isključivo sportaši s tjelesnim oštećenjima. Natjecatelji su podijeljeni prema klasama:

- **KL 1/ VL 1:** Sportaši koji se pokreću isključivo rukama
- **KL 2/ VL 2:** Sportaši koje se pokreću uz pomoć ruku i trupa
- **KL 3/ VL 3:** Sportaši koji imaju punu funkciju ruku i trupa te djelomičnu funkciju nogu

(7) Parabiciklizam

Parabiciklizam je namijenjen sportašima s tjelesnim oštećenjima te oštećenjem vida. Sportaši koji imaju tjelesna oštećenja se voze na tzv. biciklima na ručni pogon, triciklima ili biciklima. Sportaši s oštećenjem vida se natječu na tandemu sa sportskim asistentom koji vidi. Sportaši su podijeljeni u sljedeće kategorije:

- **H 1-5:** Kategorije za sportaše koji voze bicikle na ručni pogon. Niži brojevi označavaju ograničenja u gornjim i donjim ekstremitetima, a kategorije s označenim većim brojevima su za sportaše koji imaju ograničenja samo u donjim ekstremitetima
- **T 1-2:** Kategorije za sportaše koji se natječu na triciklima, a sportaši imaju poremećaje u koordinaciji
- **C1-5:** Kategorije za sportaše koji voze standardni bicikl, pri tome niži brojevi ukazuju na ozbiljnija ograničenja u donjim i/ili gornjim ekstremitetima
- Biciklisti s oštećenjem vida se natječu na tandemu na kojemu sjede na stražnjoj strani, dok je na prednoj strani biciklist koji vidi

(8) Paraples

Paraples je još jedan od sportova koji se nalazi na programu ljetnih paraolimpijskih sportova. U kasifikaciji, prefiks označava vrstu plesa pa je prema tome podjela sljedeća:

- **SC 1:** Sportaši se natječu plešući kombinaciju standardnih plesova. U ovoj kategoriji, plesači imaju slabiju kontrolu trupa ili ga ne mogu aktivno ispraviti
- **SC 2:** Sportaši se natječu plešući kombinaciju standardnih plesova. U ovoj kategoriji, plesači imaju oštećenja u gornjem dijelu trupa, ali su njihova ograničenja manja nego u prethodnoj kategoriji

- **SD 1:** Sportaši u ovoj kategoriji plešu kombinaciju dva standardna plesa, a imaju oštećenje koje uključuje ruke i trup. Oštećenje im zadaje poteškoće u održavanju stabilnosti trupa ili teško kontroliraju kotače
- **SD 2:** Sportaši plešu kombinaciju dva standardna plesa te imaju gotovo potpuno normalnu funkciju trupa i nogu. Tijekom plesnih pokreta mogu održati stabilnost trupa
- **L&F1:** Ova kategorija uključuje latino, pojedinačne i freestyle plesove. Sportaši imaju oštećenja koja obuhvaćaju trup i ruke, a kao posljedicu imaju lošu kontrolu trupa
- **L&F 2:** Ova kategorija također uključuje latino, pojedinačne i freestyle plesove. Sportaši imaju minimalna oštećenja trupa i zdjelice

(9) Para konjički sport

U ovom sportu, svi se natječu zajedno, i muškarci i žene: sportaši s tjelesnim i intelektualnim oštećenjem te slabovidni. Sportaši su podijeljeni u pet klasa, ovisno o prirodi i opegu oštećenja.

- **Klasa 1:** Sportaši s teškim oštećenjima koja zahvaćaju sva četiri ekstremiteta i trup
- **Klasa 2:** Sportaši s teškim oštećenjima trupa i minimalnim oštećenjem gornjih ekstremiteta
- **Klasa 3:** Sportaši s teškim oštećenjem u oba donja ekstremiteta s minimalnim oštećenjem trupa
- **Klasa 4:** Sportaši s teškim oštećenjem ili nedostatkom obaju gornjih ekstremiteta, umjerenim oštećenjem sva četiri ekstremiteta ili niskim rastom. Natječu se i sportaši s s B1 vizualnim oštećenjem
- **Klasa 5:** Sportaši bez jednog ekstremiteta, blagim poremećajem pasivnog opsega pokreta ili manjim vizualnim oštećenjem (B2 kategorija)

(10) Para skijaško trčanje

Para skijaško trčanje je jedan od šest sportova koji se nalaze u programu zimskih paraolimpijskih sportova. Sportaši se natječu u stojećem i sjedećem položaju. Kategorije za sportaše koji se natječu u stojećem položaju su:

- **LW 2:** Sportaši koji imaju oštećenje u jednoj nozi
- **LW 3:** Sportaši koji imaju oštećenje u obje noge
- **LW 4:** Sportaši imaju oštećenje u jednoj nozi

- **LW 5/7:** Sportaši koji imaju oštećenje u obje ruke i skijaju bez skijaških štapova
- **LW 6:** Sportaši imaju oštećenje prisutno u jednoj ruci te skijaju s jednim skijaškim štapom
- **LW 8:** Sportaši imaju oštećenje prisutno u jednoj ruci te skijaju s jednim skijaškim štapom
- **LW 9:** Sportaši koji imaju oštećenje koje zahvaća i ruke i noge. Ovisno o prirodi i stupnju ograničenja, natječu se s jednim ili dva skijaška štapa

Skijaši koji se natječu u sjedećem položaju imaju oštećenje koje zahvaća obje noge te se natječu u kategorijama: **LW 10-12**, dok se skijaši s oštećenjem vida natječu u **B 1-3** sportskim klasama. Uz njih skijaju sportski asistenti koji im daju verbalne upute.

(11) Paraveslanje

Paraveslanje je jedan od ljetnih paraolimpijskih sportova i dijeli se u tri sportske kategorije:

- **PR 1:** Sportaši koji imaju minimalnu ili nikakvu funkciju trupa, a čamac prvenstveno pokreću radom ruku i ramena
- **PR 2:** Sportaši koji čamac pokreću zajedničkim radom ruku i ramena, ali imaju slabu ili nikakvu funkciju nogu kojim bi pomicali sjedala
- **PR 3:** Sportaši koji imaju i funkciju u nogama pa mogu pomicati sjedala. U ovoj klasi se natječu i sportaši s oštećenjem vida

(12) Parastreljaštvo

U parastreljaštvu mogu sudjelovati sportaši s tjelesnim oštećenjima ili oštećenjem vida. Sportaši su podijeljeni u sedam klasa:

- **SH 1 (Pištolj):** Sportaši koji imaju oštećenje gornjih i/ili donjih ekstremiteta za natjecanje u disciplinama s pištoljem
- **SH 1 (Puška/Rifle):** Sportaši koji imaju oštećenje donjih ekstremiteta, a natječu se u disciplinama gađanja puškom
- **SH 2 (Puška/Rifle):** Sportaši koji imaju oštećenje gornjih ekstremiteta, natječu se u disciplinama gađanja puškom pri čemu koriste streljački stalak za podupiranje puške
- **SG-S (Puška/Trap):** Sportaši koji imaju problema sa stabilnošću trupa i natječu se iz invalidnih kolica ili sjedala. Oštećenje je prisutno u donjim ekstremitetima, ali ne i u gornjim

- **SG-L (Puška/Trap):** Sportaši koji se natječu u stojećem položaju. Imaju dobru stabilnost trupa i nema oštećenja u gornjim ekstremitetima, ali postoji oštećenje u donjim ekstremitetima
- **SG-U (Puška/Trap):** Sportaši koji se natječu u stojećem položaju i imaju dobru stabilnost trupa, ali je oštećenje prisutno u ne-streljačkoj ruci.
- **SH-VI (Puška/Rifle):** Sportaši s oštećenjem vida se natječu u disciplinama s puškom na daljini od 10 metara

(13) Paraodbojka (sjedeca odbojka)

Sportaši koji se bave sjedećom odbojkom imaju isključivo tjelesna oštećenja, a ista su zahvatila njihove gornje ekstremitete, donje ili kombinaciju i jednog i drugog. To uključuje sljedeće: nedostatak ekstremiteta, mišićnu distrofiju ili gubitak fleksibilnosti u zglobovima. Ovisno o težini ranije spomenutih oštećenja te utjecaju istih na zahtjeve koje postavlja ovaj sport, postoje dvije klase: **VS 1** i **VS 2** (potonja kategorija ima manja oštećenja i ograničenja). Svaki tim može imati do dva igrača **VS 2** klase.

(14) Parasnowboard

Parasnowboard je zimski paraolimpijski sport u kojemu se natječu sportaši isključivo s tjelesnim oštećenjima. Grupirani su u tri sportske klase:

- **SB-LL 1:** Sportaši imaju oštećenje prisutno u jednoj ili obje noge
- **SB-LL 2:** Sportaši imaju oštećenje prisutno u jednoj ili obje noge (oštećenje je manje nego u prethodnoj kategoriji)
- **SB-LL 3:** Sportaši imaju oštećenje prisutno u jednoj ili obje ruke

(15) Paraplivanje

Paraplivanje je sport u kojemu se natječu sportaši s tjelesnim, vizualnim i intelektualnim oštećenjima. Prefiksi koji se koriste u ovom sportu su S (za leđnu disciplinu, leptira i slobodni stil), SB (prsni stil) te SM (mješoviti stil).

Sportaši s različitim vrstama oštećenja se natječu jedni s drugima i potom sportaše grupiraju u klase na temelju utjecaja oštećenja na plivanje, a ne na temelju same vrste oštećenja. Kategorije sportaša s tjelesnim oštećenjima su:

- **S 1-10**

- **SB 1-9**
- **SM 1-10**

Sportaši s vidnim oštećenjima se natječu u klasama **S 11-13**, **SB 11-13**, a sportaši s intelektualnim poteškoćama se natječu u klasama **S 14** i **SB 14**.

(16) Para stolni tenis

U para stolnom tenisu se natječu sportaši s tjelesnim i intelektualnim oštećenjima. Sportaši su grupirani u 11 sportskih kategorija:

- **TT 1-5:** Sportaši se natječu u kolicima, a u klasama s nižim brojevima sportaši imaju slabiju funkciju u rukama
- **TT 6-10:** Sportaši koji se natječu u stojećem položaju, a klase se razlikuju po sposobnosti igrača da održe ravnotežu
- **TT 11:** Sportaši s intelektualnim poteškoćama

(17) Parataekwondo

Parataekwondo je paraolimpijski sport koji je po prvi put uvršten u program na Ljetnim paraolimpijskim igrama 2020. godine u Tokyu. Sudjeluju isključivo sportaši s tjelesnim oštećenjima, a podijeljeni su u dvije klase:

- **K 43:** Sportaši s bilateralnom amputacijom ispod lakta ili pak ekvivalentnim gubitkom funkcije u oba gornja ekstremiteta
- **K 44:** Sportaši s amputiranom jednom rukom (ili ekvivalentnim gubitkom funkcije) ili pak oštećenje gubitka nožnih prstiju koji utječu na sposobnost pravilnog podizanja pete

(18) Paratriatlon

Paratriatlon je ljetni paraolimpijski sport u kojemu mogu sudjelovati sportaši s tjelesnim oštećenjima i oštećenjem vida. Sportaši su podijeljeni u devet klasa:

- **PTWC 1:** Sportaši s oštećenjima u donjim ekstremitetima koji koriste bicikl na ručni pogon za biciklističku disciplinu i *racing chair* za trkačku disciplinu
- **PTWC 2:** Sportaši s oštećenjima u gornjim ekstremitetima koriste bicikl na ručni pogon za biciklistički segment i *racing chair* za trkačku disciplinu

- **PT 2-5:** Sportaši s oštećenjima u gornjim i/ili donjim ekstremitetima koji se natječu u regularnoj vožnji bicikla i trčanju. Mogu koristiti pomoćna sredstva kao što su proteze ili modificirani bicikli
- **PTVI 1-3:** Sportaši s oštećenjem vida, podijeljeni u tri klase prema težini gubitka vida

(19) Paramačevanje

U ovom ljetnom paraolimpijskom sportu, svi sportaši imaju oštećenje nogu ili stopala i natječu se u invalidskim kolicima. Klase su sljedeće:

- **A:** Sportaši imaju dobru kontrolu trupa
- **B:** Sportaši imaju takvu vrstu oštećenja zbog koje imaju slabiju kontrolu trupa

(20) Tenis u kolicima

Tenis u kolicima je ljetni paraolimpijski sport u kojemu sportaši mogu sudjelovati u dvije različite kategorije:

- **Open:** Sportaši s trajnim oštećenjem jedne ili obje nogu, ali imaju normalnu funkciju ruku
- **Quad:** Sportaši koji imaju ograničenja u ruci kojom igraju što im ograničava sposobnost rukovanja reketom te manevriranje invalidskim kolicima

(21) Košarka u kolicima

Košarkaši u kolicima se razvrstavaju po bodovnom sistemu od **1-4.5**. Pri tome, većina sportaša ima normalnu funkciju ruku i nogu, a razlika između klasa je kontrola trupa i održavanje ravnoteže u sjedećem položaju što utječe na mogućnost sportaša da uhvati i doda loptu. Momčad se sastoji od 5 igrača, a zbroj bodova mora biti 14 ili manje.

(22) Rugby u kolicima

Rugby igrači se razvrstavaju po bodovnom sistemu od **0.5-3.5**. Dodjela bodova ovisi o ograničenjima u funkciji ruku i trupa koje utječu na vještine važne za ragbi u invalidskim kolicima kao što su rukovanje loptom i manevriranje kolicima. Momčad se sastoji od ukupno 5 igrača, a zbroj bodova mora biti 8 ili manje.

(23) Para hokej na ledu

U ovom zimskom paraolimpijskom sportu postoji samo jedna sportska klasa. Svi sportaši imaju oštećenje prisutno u donjem dijelu tijela. Svi igrači u timu moraju zadovoljiti minimalne kriterije oštećenja.

(24) Para dizanje utega

Para dizači utega imaju oštećenje donjih ekstremiteta ili kukova. Svi se sportaši natječu u jednoj sportskoj klasi, ali je natjecanje podijeljeno po spolu i težinskim kategorijama.

(25) Curling u invalidskim kolicima

Postoji samo jedna klasa u ovom sportu, a natječu se sportaši u kolicima koji imaju oštećenja u donjim ekstremitetima (www.paralympic.org).

Slika 4: Paraatletičar David Weir slavi pobjedu na Londoskom maratonu (2018)

Izvor: Međunarodni paraolimpijski odbor <https://www.paralympic.org>

5. Parasportaši u medijima

Najprije je potrebno objasniti pojmove poput „parasporta“, „paraolimpijskog sporta“, te „neparaolimpijskog sporta“. „Parasport“ je širi pojam koji obuhvaća izaze poput „sport osoba s invaliditetom“, „tjelesna aktivnost osoba s invaliditetom“, „rekreacija osoba s invaliditetom“ i slično. Odnosi se na sve vrste sportova kojima se bave parasportaši, odnosno i na paraolimpijske sportove i na sportove koji nisu u programu Paraolimpijskih igara. Prema tome, pojam „parasportaš“ označava osobu s invaliditetom koja se bavi tjelesnom aktivnošću, rekreacijom ili nekom vrstom parasporta. „Paraolimpijski sport“ obuhvaća sve sportove koji se nalaze u programu Paraolimpijskih igara, dok se „neparaolimpijski sport“ odnosi na sve one sportove koji pak nisu u programu Paraolimpijskih igara (Međunarodni paraolimpijski odbor, 2021).

Kako pišu Čustonja i sur. (2022: 201-201), broj neparaolimpijskih sportova je prilično konstantan i kreće se od sedam (tijekom 2010. i 2011. godine) do devet neparaolimpijskih sportova (u razdoblju od 2012. do 2019. godine).

Usprkos ovim preporukama MPO-a, često se parasport koristi kao sinonim za paraolimpijski sport, odnosno na sport i sportaše koji se natječu na Paraolimpijskim igrama (Storli i sur., 2022).

U proteklih tridesetak godina raste medijska pokrivenost sporta osoba s invaliditetom (Brittain, 2009, cit. prema Tanner i dr., 2011: 107). Međutim, upitna je kvaliteta samog izvještavanja i jedna od glavnih kritika jest da izvještavanje poprima oblike „dobrotvornog i pokroviteljskog“ što pojačava negativne stereotipe o ljudima s invaliditetom (Howe, 2008: 135, cit. prema Tanner i dr., 2011: 107).

Paraolimpijske i Olimpijske igre predstavljaju elitne globalne sportske fenomene. Međutim, Olimpijske igre dobivaju mnogo više medijskog prostora na televiziji, u tiskanim izdanjima kao i u online medijima (Brooke, 2019: 448).

Dvanaest istraživanja provedenih u razdoblju od 2001. do 2018. godine ukazuje na to da Paraolimpijske igre nemaju medijsku pokrivenost koju bi mega-događaj takve veličine zaslužio (dos Santos i sur., 2022: 1321). U jednoj takvoj studiji su Tynedal i Wolbring (2013) analizirali medijsku vidljivost i prikaz Paraolimpijskih igara i parasportaša u New York Timesu u periodu od 1955. do 2012. godine. Zaključili su da je medijska pokrivenost

Paralimpijskih igara minimalna. Dapače, Olimpijske su igre u istraživanom razdoblju imale oko pedeset puta veću pokrivenost nego Paraolimpijske igre.

Šesnaest studija provedenih u razdoblju od 2001. do 2017. godine je utvrdilo da je medijska vidljivost elitnih sportaša s invaliditetom znatno niža od one elitnih sportaša bez invaliditeta, dok su sportašice s invaliditetom još manje medijski pokrivena u odnosu na muške kolege (Reese i sur., 2019, cit. prema Kolotouchkina i sur., 2021: 4).

Ipak valja istaknuti da paraolimpijski sport prolazi kroz intenzivan proces medijalizacije u cijelom svijetu. Tako su Paraolimpijske igre 2004. godine u Ateni imale ukupno oko 1.8 milijuna televizijskih gledatelja u 25 zemalja. Paraolimpijske igre u Rio, 12 godina kasnije, je pratilo oko 4.1 milijardi ljudi u 154 zemlje (www.paralympic.org).

U medijima se pojavljuje više vrsta stereotipnih prikaza paraolimpijaca. Te su stereotipne prezentacije odraz dvaju prevladavajućih modela razumijevanja invaliditeta. Medicinski model se fokusira na utvrđeno oštećenje te ga ističe kao tragediju (Brown, 1989, cit. prema Kolotouchkina i sur., 2021). Drugi model, socijalni, naglašava marginalizaciju, diskriminaciju i isključenost osoba s invaliditetom iz društva i zajednice (Shakespeare, 2006, cit. prema Kolotouchkina i sur., 2021)

Jedan od tih stereotipa se odnosi na predstavljanje paraolimpijca kao „super bogalja“ (en. *supercrip*). Jedan od autora ovaj izraz definira kao „one pojedince čije inspirativne priče o hrabrosti, predanosti i napornom radu pokazuju da je moguće prkositi izgledima i postići nemoguće“ (Berger, 2008: 648, cit. prema Silva i Howe, 2012: 175). Drugi autori objašnjavaju da se „super-bogalj“ odnosi na „predstavljanje osobe s invaliditetom kao super heroja na temelju njegove ili njezine sposobnosti da izvede podvige koji se obično smatraju nemogućima za osobe s invaliditetom“ (Hardin i Hardin, 2004, cit. prema Silva i Howe, 2012: 175). Clogstone (1991) nudi još jednu definiciju koja glasi: „osobe koje su došle do te razine da žive normalnim i redovnim životom usprkos svom invaliditetu“ (Clogstone, 1991, cit. prema Silva i Howe, 2012: 175).

Drugi stereotip se odnosi na izvještavanje o paraolimpijcima kao o „osobama koje pate“, a ponekad i kao „žrtvama“ (Tynedal i Wolbrig, 2013: 24-25). U tom su narativnom okviru sportaši prikazani kao „bespomoćni“, „jadni“ i „ranjivi“ (Barnes, 1992, Nelson, 1994, cit. prema Kolotouchkina i dr., 2021: 2).

Mediji imaju sklonost koncentrirati se na invaliditet sportaša, umjesto na sportsku izvedbu, vještine i postignuti uspjeh (Beacom, French i Kendall, 2016).

Međutim, neka novija istraživanja ukazuju na iskorak prema kvalitetnijem izvještavanju od Paraolimpijskih igara u Londonu 2012. godine. U prvi plan počinju dolaziti sportske izvedbe sportaša, njihove vještine, rezultati te količina treninga koja stoji iza njihova uspjeha (Hodges i sur., 2014).

5.1 Afere paraolimpijaca u medijima

Zbivanja u čijem su središtu poznate osobe i različite vrste skandala, pa čak i kriminala, uvijek pobuđuju velik interes javnosti. Tako povremeno i pojedini paraolimpijci svojim ponašanjem i djelima izazovu skandal i daju „materijala“ medijima da se još dugo o njima piše. U nastavku teksta slijede priče o Robertu Griswoldu, španjolskoj košarkaškoj momčadi, Oscaru Pistoriusu i Antoniji Balek koji su se tijekom karijera našli usred različitih afera koje su bacile sjene na njihove iznimne sportske uspjehe, a nekima su pri tome čak oduzete i medalje.

(a) Robert Griswold optužen za seksualno zlostavljanje

Robert Griswold je paraolimpijac i osvajač dvije paraolimpijske zlatne medalje, a u Tokiju je čak i oborio svjetski rekord. Kako piše Maese (2022) protiv njega su u studenom 2022. godine, roditelji 19-ogodišnjeg paraplivača Parkera Egberta podnijeli saveznu tužbu. U tužbi se navodi da je Griswold opetovano seksualno zlostavljao svog timskog kolegu Egberta koji ima autizam.

Slika 5: Robert Griswold

Izvor: Međunarodni paraolimpijski odbor <https://www.paralympic.org>

U tužbi koja je podnesena Okružnom sudu za Colorado se navodi da je 26-ogodišnji paraplivač Griswold koji ima cerebralnu paralizu, namjerno ciljao Egberta, odnosno mladića koji je zbog svog invaliditeta na mentalnoj razini petogodišnja, a upravo ga je to učinilo ranjivijim u odnosu na sve ostale sportaše.

Prema istom autoru, zlostavljanje je navodno počelo u vrijeme trajanja Paraolimpijskih igara u Tokiju 2021. godine u olimpijskom selu gdje su Griswold i Egbert, s još trojicom kolega dijelili apartman. Nastavilo se i nakon Igara u Olimpijskom i paraolimpijskom centru za obuku u Colorado Springsu gdje su obojica trenirala i živjela prije nego su roditelji došli po mladog Egberta i odveli ga kući u Iowu. Ovo nisu bile prve optužbe na račun paraplivača Griswolda koji je i ranije bio privremeno suspendiran zbog nedoličnog ponašanja, ali je ta suspenzija ukinuta netom prije početka Paraolimpijskih igara u Tokiju. Potom ga je američki centar „SafeSport“, neprofitna organizacija za istraživanje i sprječavanje seksualnog zlostavljanja u olimpijskim sportskim organizacijama, ponovno privremeno suspendirao u kolovozu 2022. godine zbog optužbi za loše ponašanje.

Iz američkog Olimpijskog i paraolimpijskog odbora obećavaju da će provesti istragu, dok iz „SafeSporta“ još nema nikakvih komentara. Rober Griswold je preko svojih odvjetnika, odbacio sve optužbe. U međuvremenu, u tijeku je aktivna istraga (Maese, 2019).

(b) Lažni invaliditet

Na Paraolimpijskim igrama u Sydneyu 2000. godine je španjolska košarkaška momčad, u kategoriji osoba s intelektualnim oštećenjima, osvojila zlato nakon što je u finalu natjecanja pobijedila Rusiju. Međutim, kasnije su im titula i medalja oduzete jer se saznalo da je u pitanju prevara. Tadašnji čelnik „Španjolskog saveza za mentalno hendikepirane sportaše“, Fernando Martin Vicente, nije znao da je jedan od članova košarkaške reprezentacije zapravo novinar na tajnom zadatku (Watson, 2021).

Slika 6: Španjolski košarkaški tim s intelektualnim poteškoćama

Izvor: <https://www.dailystar.co.uk>

Novinar Carlos Ribagorda, koji je ujedno bio i član momčadi je, samo nekoliko dana nakon završetka Igara tvrdio da on, i drugi sportaši u kategorijama kao što su atletika, stolni tenis i plivanje, nemaju intelektualnih oštećenja te da osvojene medalje nisu zaslužena odličja. Ribagorda je dvije godine igrao za španjolsku reprezentaciju, a u članku koji je napisao za magazin „Capital“ je otkrio da nisu prošli primjerene testove inteligencije.

Naknadna istraga koju je proveo Međunarodni paraolimpijski odbor je otkrila da su tek dvojica od deseterice igrača imala IQ ispod 70, koliki je propisani kriterij od strane Međunarodnog paraolimpijskog odbora, a ostali su imali lažne liječničke potvrde. Vicente, koji je okupio grupu zdravih sportaša, je isprva poricao krivnju za prevaru. Međutim, kasnije je priznao i podnio ostavku. Kažnjen je s 5 400 eura i naloženo mu je da vrati 142 355 eura državnih subvencija koje je savez dobio za sportaše koji zapravo nisu imali invaliditet (Watson, 2021).

(c) Oscar Pistorious ubio svoju djevojku

Oscar Pistorious je južnoafrički paraatletičar koji je 2008. godine u Pekingu osvojio četiri zlatne medalje. Radi se o sportašu koji na nogama ima proteze zbog čega je dobio nadimak „Blade Runner“ („trkač s oštricama“). Kako piše Hina (2023), Pistorious je 13. veljače 2013. godine, u svojoj kući u Pretori s četiri hica iz pištolja ubio svoju djevojku Reevu Steenkamp.

Slika 7: Oscar Pistorius

Izvor: Međunarodni paraolimpijski odbor <https://www.paralympic.org>

Pistorius je priznao da je pucao u djevojku, braneći se tvrdnjom da ju je zamijenio za provalnika. S druge strane, tužitelji su smatrali da je pucao u naletu bijesa i ljubomore. Osuđen je na zatvorsku kaznu u trajanju od pet godina, a koja je kasnije produžena na šest, a potom i na 13 godina i pet mjeseci. Tijekom 2022. godine, Pistorius se u sklopu svoje rehabilitacije susreo s roditeljima ubijene djevojke nakon čega je razmatrana opcija ublažavanja kazne. Međutim, taj je zahtjev u ožujku 2023. godine odbijen. Službenog objašnjenja nema, a ponovno razmatranje ublažavanja kazne odnosno uvjetnog puštanja iz zatvora, razmotrit će se 2024. godine (isto, 2023).

(d) Slučaj Antonije Balek

Nakon osvajanja dvije zlatne medalje na Paraolimpijskim igrama u Pekingu 2008. godine, paraatletičarka Antonija Balek je s medijima podijelila svoju tešku životnu priču. Otkrila je da boluje od više kroničnih bolesti dijabetes tipa 1, astme i Chronove bolesti. Također je izjavila da je imala tri prometne nesreće, a nakon jedne od njih bila je čak tri godine u komi. Netom nakon završetka Igara, o svojoj obitelji je govorila samo pozitivno.

Slika 8: Antonija Balek

Izvor: <https://ezadar.net.hr>

Međutim, tjedan dana nakon završetka natjecanja, jedan od braće izjavio je da ona uopće nije invalid jer je vidio da hoda. Ubrzo je demantirao tu izjavu rekavši da su novinari pogrešno prenijeli njegove riječi. Nakon izjave svog brata, Balek ga je nazvala nasilnikom i optužila da je pokušao ubiti njihovu majku netom prije njeznog odlaska na Paraolimpijske igre. Tada je navodno intervenirala policija, a u kuću im je došla i hitna pomoć. Ipak, u policiji nemaju zabilježen taj incident.

Mediji su ubrzo prenijeli i izjavu jednog anonimnog neurologa koji je navodno liječio Antoniju, a koji je također tvrdio da Antonija Balek nije invalid već može hodati i da je „velika manipulatorica“ (Indeks.hr, 2008).

Dodatnu sumnju izazvale su i tvrdnje o tri nesreće. Naime, Biserka Trebec, predsjednica udruge „Tjelesnih invalida Kaštela“ čiji je Antonija član, rekla je da nema nikakvih saznanja o tim nesrećama. Antonijina braća Ivica i Vlado potvrdili su te izjave, rekavši kako nemaju saznanja o tomu da im je sestra bila u komi, a ne sjeća je se ni osoblje splitske bolnice gdje je navodno bila liječena (Jutarnji.hr, 2008).

Hrvatski paraolimpijski odbor pokrenuo je istragu i Balek je suspendirana na tri mjeseca. Međutim, HPO ju je i u to vrijeme podržao ne dovodeći u pitanje njezine ostvarene sportske rezultate. Istaknuli su kako je prošla sve propisane zdravstvene i klasifikacijske postupke na nacionalnoj i međunarodnoj razini prije nastupa na Paraolimpijskim igrama u Pekingu (Indeks.hr, 2008).

Ubrzo su mediji prestali sustavno pratiti slučaj Antonije Balek pa se ne mogu pronaći informacije o službenim rezultatima istrage koju je proveo HPO. Ali očito nije bilo potrebe za produženjem suspenzije jer je osam mjeseci nakon osvajanja medalje na Igrama u Pekingu, ponovno osvajala medalje na sportskim natjecanjima (Hina, 2009).

6. Istraživanje

Cilj ovog rada jest ispitati prisutnost teme i način izvještavanja o paraolimpijskom sportu na hrvatskim online portalima u vremenskom razdoblju od šest mjeseci. Istraživanje obuhvaća dva internetska portala koji su među pet najčitanijih portala u Hrvatskoj: Indeks.hr (Index) i Jutarnji.hr (Jutarnji). Jutarnji je prema Gemiusu (2023) najčitaniji portal u Hrvatskoj.

Istraživanje je obuhvatilo period u trajanju od šest mjeseci, od 01. studenog 2022. godine do 30. travnja 2023. godine. Jedinica analize sadržaja jest članak koji se veže uz temu parasporta. Pretraživanjem ključnih riječi POI, paraolimpijac, parasportaš, paraolimpijski pokret, paraolimpizam, paraolimpijski sport i slično, detektirano je 20 članaka, od čega 14 na Jutarnjem te šest na Indexu.

Obzirom na ograničeni broj članaka, za potrebe provedbe istraživanja su odabrane dvije metode. Kao primarna je odabrana metoda kvantitativne analize sadržaja te sekundarna, polustrukturirani intervju.

Kvantitativnim i kvalitativnim metodama se nastoje spoznati društvene pojave te pružiti osnova za njihovo dublje razumijevanje. Osnovna obilježja kvalitativne analize obuhvaćaju detaljnije opisivanje i tumačenje iskustava kako bi se došlo do potpunijeg i dubljeg razumijevanja istraživane pojave. S druge strane, kvantitativne metode značaj pridodaju brojčanim vrijednostima poput učestalosti, intenziteta ili količine (Milas, 2005: 572-573).

Kvantitativna analiza sadržaja je metoda kojom se nastoji proizvesti objektivan i kvantitativan opis sadržaja. Kako Elezović (2012: 62) objašnjava, „praćenjem sadržaja se nastoje proizvesti odgovarajuće veze i odnosi između pojava u podacima“.

Kvalitativna analiza sadržaja ide korak dalje od brojanja učestalosti unaprijed određenih predložaka te je osmišljena kao „istraživačka metoda za subjektivno tumačenje sadržaja tekstualnih podataka kroz sustavni proces klasifikacije kodiranja i identificiranja tema ili obrazaca“ (Hsieh i Shannon, 2005: 1278, cit. prema Serafini i Reid, 2019: 3).

Postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Kako se na odabranim portalima izvještava o paraolimpijskom sportu?
2. Istražuju li se teme parasporta na analiziranim portalima dublje ili se tekstovi preuzimaju?
3. Kako su prikazani parasportaši na istraživanim portalima?

Pomoću osmišljene matrice određeno je osam kategorija (kodova) analize članaka:

a) Novinarska forma (žanr)

Utvrđiti je li riječ o vijesti, izvještaju, reportaži, intervjuu ili pak komentaru

b) Naslov članka

Utvrđiti je li naslov informativan, senzacionalistički, kritičan (ili ironičan) ili je teško odrediti. Ovo zadnje se odnosi na članke koji primjerice imaju elementa i informativnog i senzacionalističkog

c) Izvor teksta

Utvrđiti tko je autor članka, odnosno je li autor članka novinar, potpisuje li tekst portal ili je pak članak preuzet s Hine ili s nekog drugog portala

d) Vrsta parasporta

Utvrđiti koji su sportovi najzastupljeniji

e) Paraolimpijski sportovi u odnosu na neparaolimpijske

Ovom kategorijom se nastoji utvrditi u kojoj mjeri se piše o paraolimpijskim sportovima, a u kojoj mjeri o neparaolimpijskim sportovima

f) Tema članka

Ovom se kategorijom nastoji utvrditi o čemu se najviše piše – o kvaliteti sportske izvedbe i ostvarenom uspjehu parasportaša, njihovom invaliditetu, o njihovim životnim pričama ili pak o nečemu drugome.

g) Opći ton

Utvrđiti je li opći ton članka pozitivan, negativan ili pak neutralan. Pozitivan ton se uglavnom odnosi na tekstove čiji je fokus na sportsku izvedbu, tijek natjecanja i ostvareni rezultat. Negativni se uglavnom veže za afere, dok su neutralnim tonom pisani uglavnom članci koji informiraju o nadolazećim natjecanjima i slično.

h) Dominantan sadržaj fotografije

Utvrđiti nalaze li se paraolimpijci na fotografijama, ako da u kakvom okruženju? U sportskom, na nekim svečanostima ili pak nešto drugo

U radu su korištene obje metode kako bi se dobio dublji i sveobuhvatniji uvid u istraživanu tematiku. Druga korištena metoda je polustrukturirani intervju.

U kvalitativnim istraživanjima istraživač je i sam sastavni dio istraživanja, poželjni su njegova uključenost i empatija koji dovode do dubljeg razumijevanja osobnih iskustava. Ispitanici pri

tome pomažu procijeniti valjanosti opisa i tumačenja koje je iznio sam istraživač (Milas, 2005: 575).

Polustrukturirani intervju je vrsta intervjuja u kojemu istraživač postavlja niz unaprijed formuliranih, otvorenih pitanja. Ova je vrsta intervjuja vrlo fleksibilna te dozvoljava i postavljanje dodatnih pitanja (Wattles, 2019: 206). Polustrukturirani intervju je vođen od strane istraživača, a zadržava donekle prirodnu i nenamještenu atmosferu (Bognar, 2022).

Prvi izbor osoba za polustrukturirane intervjuje uključio je glavnog tajnika HPO-a, Ticijana Komparića, paraplivača Dinu Sinovčića, parastolnu tenisačicu Anđelu Mužinić Vincetić i dugogodišnju voditeljicu emisije za osobe s invaliditetom „Šesto čulo“ (HRT, Hrvatski radio), Mirunu Kastratović. Upiti u kojima se ispitanike poziva na sudjelovanje u istraživanju su poslani na njihove mail adrese ili pak osobne Facebook račune ispitanika, početkom mjeseca svibnja 2023. godine.

Ticijan Komparić i Dino Sinovčić su ubrzo odgovorili i pristali na sudjelovanje u istraživanju.

Međutim, Anđela Mužinić Vincetić nije odgovorila na upit, a isprva se činilo da odgovoriti neće niti Miruna Kastratović. Iz tog razloga je, u međuvremenu kontaktiran Mladen Kristić, novinar In portala, inače jedinog portala namijenjenog osobama s invaliditetom u Hrvatskoj. Međutim, on je odbio sudjelovati čim je spomenuto da je tema istraživanja parasport jer smatra da nema „gotovo nikakvog znanja o tom području“. Potom je ljubazno predložio drugi izvor, predsjednika Hrvatskog paraolimpijskog odbora, Ratka Matića.

Ratku Matiću je poslan upit na mail, ali nije odgovorio, a na stranicama Hrvatskog paraolimpijskog odbora ne postoji broj njegovog službenog telefona.

Iako se isprva činilo da će u istraživanje biti uključeno samo dvije osobe, 15. svibnja je Miruna Kastratović iznenada odgovorila na upit. Ona je odbila sudjelovati jer smatra da nije dovoljno upoznata s područjem parasporta pa je kao potencijalnog informatora predložila Darka Matića, bivšeg glasnogovornika HPO-a.

Iako je Matiću poslan upit na mail, odgovor nije stigao. Broj mobitela mu je konstantno tijekom tri dana zvanja bio isključen. Pretpostavka je da mu je to bio službeni broj dok je radio kao glasnogovornik te da ga više ne koristi. Potom je umjesto Matića kontaktiran Denis Lugarić, sadašnji glasnogovornik HPO-a. On je pristao sudjelovati i nakon što se vratio s puta, intervju je obavljen 25. svibnja 2023.

Tako su se potraga i razgovori sa ispitanicima odužili na puna 23 dana. U istraživanju su sudjelovala tri ispitanika jer je jako teško pronaći sugovornike koji imaju dovoljno znanja i iskustva da bi mogli stručno raspravljati o temi parasporta.

Svaki je sugovornik svojim odgovorima istraživanju doprinjeo na svoj način. Sinovčić kao aktivni paraolimpijac, Komparić kao glavni tajnik krovne parasportske organizacije u Hrvatskoj te Lugarić kao glasnogovornik HPO-a i novinar s dugogodišnjim iskustvom koji u svom radu redovito prati teme iz područja parasporta.

Za potrebe provedbe istraživanja su postavljene tri hipoteze koje glase:

Hipoteza 1: Novinari preuzimaju tekstove iz drugih izvora

Hipoteza 2: Paraolimpijski sportovi su nevidljivi u medijima

Hipoteza 3: Priče u medijima se fokusiraju na invaliditet parasportaša

7. Prikaz rezultata

Nastojeći detektirati članke o paraolimpijskom sportu i parasportu općenito, korištene su ključne riječi kao što su: paraolimpijac/ka, parasport, paraolimpijski sport, parasportaši i paraolimpizam. Međutim, upotrebom tih riječi pronađen je jako mali broj članaka pa je pretraga proširena uključivanjem imena naših najpoznatijih parasportaša kao što su Dino Sinovčić, Anđela Mužinić Vincetić i drugi. Potom su portali pretraženi i upisivanjem svakog pojedinog parasporta, paraolimpijskog i neparaolimpijskog: paraplivanje, parakarate, parataekwondo, parakuglanje i drugi. Tako je za istraživano razdoblje od šest mjeseci pronađeno ukupno 20 članaka, 14 na Jutarnjem i šest na Indexu.

Prvom kategorijom se nastojalo utvrditi koja je najčešća novinarska forma (žanr) koja se bavi temom paraolimpijskog sporta i parasporta općenito. Za svaki obrađivani tekst se prvo trebalo evidentirati radi li se o vijesti, izvještaju, reportaži, intervjuu ili komentaru. Tablica 1 donosi rezultate najčešćih novinarskih vrsta na temu parasporta.

Tablica 1: Najčešće novinarske forme

	Jutarnji	Index	Ukupno
Vijest	12	6	18
Izvještaj	2	-	2
Reportaža	-	-	-
Intervju	-	-	-
Komentar	-	-	-
Ukupno	14	6	20

a) Novinarska forma (žanr)

Kao što je vidljivo iz tablice, najčešće korištena novinarska forma, na oba portala jest vijest. Od ukupno 20 analiziranih članaka, njih čak 18 (90 %) jest pisano u formi vijesti. Riječ je o temeljnom novinarskom žanru koji daje odgovore na šest temeljnih pitanja u formi 5W+H, odnosno na pitanja who (tko), what (što), why (zašto), where (gdje), when (kada) i how (kako).

Od ostalih novinarskih žanrova, detektirana su dva izvještaja na Jutanjem, dok reportaži, intervjuu niti komentara o ovoj tematici uopće nema.

Ipak, treba naglasiti da spomenuti izvještaji donose priču s Europskog prvenstva u karateu, koje se istodobno održavalo za sportaše i parasportaše. Odnosno, tekstovi članaka donose priče i o karatašima i o parakaratašima. Sportska izvedba i rezultat karataša su u člancima opisana kroz formu izvještaja, dok su tek pri dnu teksta spomenuti i parakarataši. Tako u jednom od njih piše: „*U nadmetanju osoba s intelektualnim poteškoćama, Daniela Topić izborila je subotnje finale, dok je Stipe Barić osvojio brončano odličje. Peto su mjesto osvojili Roko Boduljak i Josip Šteko u konkurenciji slijepih i slabovidnih osoba*“. I kod drugog izvještaja su parakarataši spomenuti tek ukratko, na kraju teksta.

Iako su navedena dva članka napisana u obliku izvještaja, te dublje priče su usmjerene na karataše, dok su informacije o parakaratašima ipak donesene tek u obliku vijesti. Prema tome, niti na jednom portalu zapravo nema pravog izvještaja koji bi donio priču o parasportašima.

b) Naslov

Istraživanjem se htjelo ispitati kakve naslove koriste novinari kada pišu o temi parasporta i paraolimpijskog sporta. Novinari često koriste senzacionalističke naslove kako bi privukli publiku i podignuli čitanost. Kada je riječ o temi parasporta, nekom logičnom pretpostavkom se naslućuje da će fokus senzacionalističkog naslova biti na invaliditetu sportaša ili nekom tragičnom detalju iz njihova osobna života. Ova kategorija je nastojala utvrditi u kojoj mjeri se koriste informativni naslovi koji su u skladu sa samim tekstom, a u kojoj mjeri senzacionalistički ili kritički (ironični) naslovi. U nekim slučajevima naslovi imaju elemente više vrsta pa je zadnja kategorija određena kao „teško je odrediti“. U tablici 2 je prikaz rezultata za naslove o parasportu.

Tablica 2: Prikaz vrsti naslova

	Jutarnji	Index	Ukupno
Informativni	11	4	15
Senzacionalistički	3	2	5
Kritički (Ironički)	-	-	-
Teško je odrediti	-	-	-
Ukupno	14	6	20

Na istraživanim portalima dominiraju naslovi informativnog karaktera. Ukupno ih je 15 (75%) u odnosu na preostalih pet (25%) senzacionalističkih članaka. Druge vrste naslova u ovom istraživanju nisu evidentirane.

Iako je u istraživanom razdoblju objavljen vrlo mali broj članaka na temu parasporta, prema dostupnim podacima Jutarnji se uglavnom koristi informativnim naslovima, a manje je sklon senzacionalističkim. Od ukupno 14 napisanih članaka, ima svega tri senzacionalistička naslova. S druge strane, Index ima svega šest članaka, ali čak su dva naslova senzacionalistička. Tako jedan od senzacionalističkih naslova kaže: *Visok je 246 cm, ima 140 kilograma i stopalo od 39 cm. Skoro sam je porazio BiH*. Od ukupno 20 članaka, samo njih dva (10 %) neizravo upućuju na invaliditet sportaša. Jedan od njih je napisan ranije u tekstu.

c) Izvor teksta

Za istraživanje je važno ustanoviti i tko najčešće piše članke. Ova kategorija nam može reći o interesu, vremenu i trudu koji se u neki tekst ulaže. Prema tome, članak može napisati sam novinar ili može biti preuzet iz drugih izvora, kao što je Hina. Također, neki su potpisani i od strane samog portala. Tablica 3 prikazuje rezultate o tome tko su autori analiziranih članaka.

Tablica 3: Autori članaka

	Jutarnji	Index	Ukupno
Novinar	4	-	4
Hina	8	4	12
Portal	2	2	4
Ukupno	14	6	20

Iz tablice je vidljivo da su analizirani članci najčešće preuzeti s Hine, njih čak 12 (60 %). I dok na Indexu niti jedan novinar ne prati i ne piše priče iz svijeta parasporta, na Jutarnjem su četiri (20 %) članka potpisana od strane novinara. Na oba portala, pojavljuju se po dva teksta koja potpisuje sam portal.

d) Vrsta parasporta

Istraživanje želi utvrditi i koji su parasportovi/parasportaši najzastupljeniji u medijima. Kategorija je određena u odnosu na naše najuspješnije parasportaše: Dinu Sinovičića (paraplivanje), Anđelu Mužinić Vincetić i Helenu Dretar Kaić (para stolni tenis) te Mikelu

Ristoski (paraatletika). Tako kategorija određuje sljedeće sportove: paraatletika, paraplivanje, para stolni tenis, paraskijanje i ostalo. Paraskijanje je dodano obzirom da se istraživanje provodi u zimskom razdoblju kada je aktualna sezona skijanja. Tablica 4 prikazuje zastupljenost parasportova u analiziranim člancima.

Tablica 4: Zastupljenost parasportova

	Jutarnji	Index	Ukupno
Paraatletika	2	1	3
Paraplivanje	2	-	2
Para stolni tenis	2	-	2
Paraskijanje	2	-	2
Ostalo	6	5	11
Ukupno	14	6	20

U kategoriji ostalo su svedeni sljedeći sportovi: tenis u kolicima, judo za slijepce i slabovidne, parakarate, para obaranje ruku, parasnowboard i paraodbojka.

Iako se isprva istraživanje nije vodilo tom pretpostavkom, parakarate je sport o kojemu se najviše pisalo: dva članka na Jutarnjem i dva na Indexu, ukupno četiri članka, što je preneseno u postotke 20 %. Oba dva portala su popratila rezultate i objavila priče o postignutim uspjesima karataša na Europskom prvenstvu.

Nadalje, drugi najzastupljeniji sport je paraatletika. Odnosno, prenesene su ukupno tri (15 %) priče o paraatletičaru koji je ubio djevojku, dvije na Jutarnjem i jedna na Indexu. Po dva teksta se dotiču tema o para stolnom tenisu, paraplivanju i paraskijanju, sve objavljene na Jutarnjem.

Index je, uz priče o parakarateu i paraatletičaru, prenio vijest o natjecanju u para obaranju ruku te dodjeli priznanja najuspješnijih parasportaša u 2022. godini. Osim toga, nije se baš iskazao u praćenju sportskih uspjeha parasportaša.

e) Paraolimpijski i neparaolimpijski sport

Istraživanje nastoji ispitati piše li se više o paraolimpijskim sportovima ili parasportovima koji nisu u programu Paraolimpijskih igara. Prije provedbe istraživanja postojala je pretpostavka da će se više pratiti paraolimpijski sportovi obzirom na atraktivnost koju

posjeduju jer se nalaze u programu jednog od najelitnijih sportskih natjecanja. Osim tih dviju, navedena je i treća kategorija pod nazivom „ostalo“ u koju su smješteni članci koji su izvjestili o dodjeli sportski nagrada najuspješnijih parasportaša. Tablica 5 prikazuje prisutnost paraolimpijskih sportova na istraživanim portalima u odnosu na neparaolimpijske.

Tablica 5: Zastupljenost paraolimpijskih i neparaolimpijskih sportova

	Jutarnji	Index	Ukupno
Paraolimpijski	11	2	13
Neparaolimpijski	2	3	5
Ostalo	1	1	2
Ukupno	14	6	20

Iz priloženog je jasno da se o paraolimpijskim sportovima češće izvještava nego o neparaolimpijskim sportovima. Ukupno 13 (65 %) članaka donosi priče iz područja paraolimpijskog sporta, u najvećoj mjeri paraatletike, paraskijanja, para stolnog tenisa i paraplivanja (tablica 4).

Valja istaknuti da je većinu tih priča prenio Jutarnji, njih 11, dok Index uvelike zaostaje i donio je tek dvije priče vezane uz paraolimpijski sport. Dapače, Index je čak više puta prenio tekstove o neparaolimpijskim sportovima, njih 3.

f) Tema članka

Poseban naglasak u istraživanju se stavlja na temu članka. Kategorije su osmišljene prije provedbe istraživanja i nastoji se utvrditi koji je glavni fokus teksta, tj. piše li se najčešće o kvaliteti sportske izvedbe i ostvarenom uspjehu parasportaša, njihovoj životnoj priči, invaliditetu ili pak nečemu drugome. Ova posljednja kategorija se odnosi na afere sportaša, informacije o dodjeli nagrada parasportašima i slično. Tablica 6 prikazuje najčešće teme istraživanih članaka.

Tablica 6: Teme članaka

	Jutarnji	Index	Ukupno
Izvedba i uspjeh	8	2	10
Životna priča	-	-	-
Invaliditet	1	1	2
Ostalo	5	3	8
Ukupno	14	6	20

Kao što se vidi iz tablice, dominira tema (50 %) o kvaliteti sportske izvedbe i ostvarenog uspjeha sportaša. Takvi su članci objavljeni nakon održanih sportskih natjecanja te donose najvažnije informacije o sportaševom nastupu i rezultatu. Međutim, ta tema dominira na Jutarnjem (40 %) dok je Index u četverostruko manjoj mjeri (10 %) popratio nastupe parasportaša na natjecanjima.

I Jutarnji i Index su objavili po jedan članak čiji je glavni fokus na invaliditet sportaša. Iako je to mali broj, oba su objavljena kako bi stvorila senzacionalističke priče o jednom paraodbojkašu koji ima rijedak invaliditet. Tako u Jutarnjem piše sljedeće: *Riječ je dakako o anomaliji, odnosno hormonalnom poremećaju (akromegalija) koji je gorostasnom Iranču dijagnosticiran još u tinejdžerskoj dobi. Uslijed bolesti ubrzano mu rastu ekstremiteti te lice. Kao tinejdžer je imao i automobilsku nesreću, u kojoj je teško ozlijedio desnu nogu i ista mu više ne raste (15 centimetara je kraća od lijeve).*

Novinari su izvjestili i o dodjeli nagrada za parasportaša godine, aferi južnoafričkog paraatletičara te najavama za jedno natjecanje i mogućnost održavanja Europskog prvenstva u paraplivanju u Splitu, a te su teme smještene u kategoriju „ostalo“.

g) Opći ton

Ova kategorija ispituje je li opći ton članka pozitivan, neutralan ili pak negativan. Pozitivnog su tona uglavnom oni članci koji izvještavaju o sportskoj izvedbi i ostvarenom rezultatu sportaša nakon održanog natjecanja. Negativan ton prevladava u člancima čiji su glavni fokus, primjerice različite afere, a neutralan ton donosi informacije o nadolazećim sportskim natjecanjima i slično. Tablica 7 donosi prikaz rezultata o prevladavajućem općem tonu u člancima.

Tablica 7: Opći ton članaka

	Jutarnji	Index	Ukupno
Pozitivan	11	4	15
Negativan	2	1	3
Neutralan	1	1	2
Ukupno	14	6	20

U analiziranim člancima dominira (75 %) pozitivan ton izvještavanja. Takvih je 11 tekstova (55 %) objavljenih na Jutarnjem te četiri na Indexu (20 %). U tri članka (15 %) se pojavljuje negativan ton izvještavanja, od toga su dva objavljena na Jutarnjem, a jedan na Indexu. Također, sve tri priče donose informacije o ubojstvu koje je počinio slavni atletičar. Neutralan ton se pojavljuje u svega dva članka.

h) Dominantan sadržaj fotografije

Fotografije su dio opreme teksta koji je veoma relevantan online medijima pa tako i svi analizirani članci sadrže naslovne fotografije uz tekst. Međutim, valja istaknuti da se parasportaši ne nalaze na svim tim fotografijama. Na onima na kojima jesu, ponekad se nalaze u sportskom okruženju, a ponekad ne. Tablica 8 prikazuje kakve fotografije dominiraju na analiziranim portalima.

Tablica 8: Dominantan sadržaj fotografija

	Jutarnji	Index	Ukupno
Sportsko okruženje	6	1	7
Na svečanosti	3	1	4
Ostalo	3	1	4
Nema ih na slici	2	3	5
Ukupno	14	6	20

Na većini fotografija (30 %) sportaši se nalaze u sportskom okruženju. Takve fotografije najčešće prikazuju sportaša tijekom sportske akcije na sportskom terenu ili pak njihove reakcije nakon ostvarene pobjede. Jutarnji češće prikazuje parasportaše u sportskom okruženju (n=6), dok je Index objavio samo jednu takvu fotografiju. Na 25 % fotografija

(n=5) se parasportaši čak niti ne nalaze. Tri fotografije na kojima se parasportaši ne nalaze je objavio Index, a dvije Jutarnji.

U četiri takva članka koja nemaju fotografiju je zapravo riječ o Europskom prvenstvu u karateu i parakarateu, a ni u jednom od njih ne postoji fotografija na kojoj su parakarataši već isključivo karataši.

Četiri fotografije prikazuju sportaše na svečanosti ili dobrotvornoj priredbi. Zanimljivo je spomenuti da se u jednom članku na Jutarnjem izvještava o rezultatima sa Svjetskog prvenstva u parajudu, a fotografija prikazuje parasportašicu na nekoj svečanosti, odnosno fotografija ne „odražava“ sadržaj članka.

Kategorija „ostalo“ koja broji ukupno četiri članka, se uglavnom odnosi na fotografije sa suđenja za ubojstvo paraatletičaru Pistoriusu.

Polustrukturirani intervjui provedeni su s paraplivačem Dinom Sinovčićem, glavnim tajnikom Hrvatskog paraolimpijskog odbora Ticijanom Komparićem i glasnogovornikom Hrvatskog paraolimpijskog odbora Denisom Lugarićem.

Dino Sinovčić je jedan od naših najboljih parasportaša i primio je nagradu za najuspješnijeg paraolimpijca u 2022. godini koju dodjeljuje HPO. Ticijan Komparić je glavni tajnik najviše nacionalne sportske udruge za paraolimpijski sport, a Denis Lugarić je glasnogovornik HPO-a i novinar Hine koji u svom radu redovito prati i izvještava o temama iz područja parasporta.

Intervjui su imali ukupno osam pitanja. S paraplivačem Dinom Sinovčićem i glavnim tajnikom Hrvatskog paraolimpijskog odbora Ticijanom Komparićem, intervjui su provedeni 07. svibnja (Sinovčić) i 08. svibnja (Komparić). Oba intervjua su provedena telefonskim putem i trajala su oko 15 minuta. S Denisom Lugarićem je intervju obavljen 25. svibnja 2023. godine, također telefonskim putem, a razgovor je trajao oko 20 minuta.

1. Je li sportska infrastruktura u Hrvatskoj prilagođena i adekvatna za sport osoba s invaliditetom?

Komparić objašnjava kako sportaši i organizatori natjecanja moraju „biti snalažljivi“ i pronaći pristupačne lokacije gdje se onda održavaju različite sportske aktivnosti za parasportaše. Sportska infrastruktura nije svugdje pristupačna. Ističe kako su tribine te koje najčešće predstavljaju problem jer uglavnom nisu prilagođene za pristup osobama u invalidskim kolicima.

TK: Vani imate takvu infrastrukturu da je jedan cijeli red tribina namijenjen osobama s invaliditetom. Ili se u svakom redu tribina nalazi 5-10 mjesta koja su namijenjena osobama u invalidskim kolicima. Cijela infrastruktura je izgrađena i dizajnirana tako da osoba u kolicima može pristupiti svakom od tih redova. Međutim, toga kod nas nema.

Sinovčić je ispričao kako bazen na kojemu on trenira donedavno također nije imao adekvatne uvjete jer su tek prije mjesec dana dobili lift za osobe s invaliditetom. Uz pomoć njega se u bazen spuštaju, a potom i podižu osobe s invaliditetom. Ranije, dok ga nisu imali, treneri su sportaše s težim oblicima invaliditeta sami spuštali u bazen i podizali ih iz njega, pa je sve ovisilo o „fizičkoj spremnosti trenera“.

Denis Lugarić objašnjava da sportska infrastruktura nije prilagođena sportašima s invaliditetom te da je teško dobiti termine. Ističe kako bi bilo puno jednostavnije kad bi barem za paraolimpijce postojao sportski centar koji bi bio prilagođen njihovim potrebama i gdje bi se mogli odvijati treninzi i natjecanja.

Osim što je teško doći do termina, dodatan problem predstavljaju i financije. Skupa su, primjerice, kolica za košarku i tenis, a pogotovo proteze za atletičare, ističe Lugarić, a za koje kaže da dostižu cijenu i do desetak tisuća eura.

DL: Klubovi se moraju snaći, a dobivaju i novce od saveza. Također dobiju nešto i od sponzora, ali opet to su prilično mali iznosi. Tako da većinom tu nabavku opreme financiraju savez i klubovi, a potom i HPO“.

2. Kako doživljavate medijsko praćenje hrvatskog paraolimpijskog sporta?

Komparić i Sinovčić su iskazali zadovoljstvo što Hina sustavno prati i objavljuje priče o ostvarenim uspjesima paraolimpijaca koje potom znaju preuzeti i drugi mediji.

DS: Osobno sam stekao dojam, a potom sam i pričao s nekoliko novinara i njima više odgovara pristup da kad mi odradimo neko natjecanje i osvojimo neke medalje da onda mi njima pošaljemo rezultate i slike pa onda oni to objave. To im više paše nego da oni moraju zvati, slati svoje fotografije i onda pisati o tome. Mi napišemo svoje tekstove i imamo potpisan ugovor sa Hinom tako da onda oni preuzmu vijest.

Komparić objašnjava kako je njihov glasnogovornik ujedno i novinar Hine (Denis Lugarić) pa je on taj koji nakon važnih sportskih natjecanja sastavlja tekstove i objavljuje ih na Hini. Potom ih prenose i ostali mediji. Međutim, smeta ga što novinar/i i fotograf/i koji ih prate, a

potom prenose priče s Paraolimpijskih igara, putuju na trošak Hrvatskog paraolimpijskog odbora. Smatra da na elitna natjecanja u sportu bez invaliditeta, novinari Hine ne putuju na trošak krovnih sportskih organizacija.

Komparić i Sinovčić smatraju da paraolimpijski sport ne dobiva tretman koji zaslužuje od strane HRT-a, pogotovo kad se uzme u obzir da je riječ o javnoj televiziji.

Sinovčić je istaknuo da, iako je riječ o najvećem sportskom događaju za osobe s invaliditetom, a HRT je najavio prijenos uživo, istoga nije bilo kada su u pitanju finala u kojima su sudjelovali hrvatski paraolimpijci na Paraolimpijskim igrama u Tokiju 2021. godine.

Komparić je prokomentirao izazove s kojima se HPO susreće kad je u pitanju prijenos Paraolimpijskih igara: *Da tako kažem, borimo se za svake Paraolimpijske igre. Sa svakom novom upravom HRT-a, HPO mora iznova odlaziti na sastanke kako bi im ukazali na značaj prenošenja Paraolimpijskih igara kao vrhunskog sportskog eventa osoba s invaliditetom.*

I Lugarić smatra da televizije „skromno“ prate uspjehe paraolimpijskog sporta. Međutim, on je za razliku od druga dva sugovornika, izrazio nezadovoljstvo i drugim nacionalnim televizijama koje ne daju prostora paraolimpijcima, osim u vrijeme održavanja Paraolimpijskih igara.

DL: *HRT još koliko toliko da prostora. Hina to super odradi, Sportske novosti isto okej. Ovo ostalo sve je natezanje i moljakanje da se nešto objavi.“*

Ističe kako većina medija zapravo uglavnom izvještavaju samo u vrijeme velikih natjecanja poput svjetskih prvenstava i Paraolimpijskih igara, ali da pravog, sustavnog praćenja paraolimpijskog sporta nema.

3. Smatrate li da hrvatski paraolimpijski sport ima drugorazredni tretman u medijima u odnosu na olimpijske sportove?

Lugarić je vrlo kratko i jasno dao potvrđan odgovor.

Komparić ističe da hrvatski paraolimpijski sport zaslužuje bolje. Kako kaže, voljeli bi da im HRT da malo više prostora. Svjestan je da su Olimpijske igre komercijalnije i da imaju veće gledateljstvo, ali da to ne može biti jedini kriterij. Kako naglašava, „ipak je riječ o javnoj televiziji koja ima društvenu odgovornost“.

Želja mu je da i paraolimpijci budu predstavljeni i promovirani u emisijama koje se prikazuju na HRT-u prije svakih Paraolimpijskih igara. Takvim je emisijama cilj privući publiku da kasnije prate i same Igre, ali kako Komparić ističe, te emisije predstavljaju isključivo olimpijce, ne i paraolimpijce.

Sinovčić objašnjava da mediji ponekad tretiraju paraolimpijski sport kao rekreativni koji je za sportaše s invaliditetom značajan za zdravlje, pri čemu paraolimpijce ne tretiraju kao vrhunske sportaše. Kazuje da želi da ih mediji prate kroz ostvareni rezultat.

4. Zašto je važno da mediji sustavno prate i izvještavaju o uspjesima paraolimpijskog sporta?

Sinovčić kaže kako na trening potroši i po nekoliko sati dnevno. Naglašava kako on, i drugi parasportaši, za postizanje vrhunskog rezultata moraju uložiti jednak trud kao i ostali sportaši i želja mu je da se to prepozna i vrednuje.

Komparić ističe da se parasportaši kroz sport pomiču s pasivne na aktivnu ulogu te postaju uzor drugim osobama s invaliditetom. Smatra da su osobe s invaliditetom često zanemarene u društvu, a putem sporta mogu postati uvaženi članovi, „oni koje se čuje i vidi“. Kako kaže, HPO pokušava kroz medije „progurati“ takve inspirativne priče hrvatskih parasportaša. Lugarić smatra da bi medijima porasla čitanost i gledanost kada bi više pažnje posvetili temama iz područja parasporta.

DL: *U Hrvatskoj u ovom trenutku ima više od 400 000 osoba koji imaju neki oblik invaliditeta. Oni prate medije i nisu oni izolirani. Mediji imaju priliku privući više gledatelja i više čitatelja ako bi se bar malo koncentrirali na tu grupu“.*

5. Postoji li pozitivni pomak u medijskom praćenju i izvještavanju hrvatskog paraolimpijskog sporta u posljednjih desetak godina?

Sinovčić smatra da se medijsko praćenje paraolimpijskog sporta značajno popravilo. Naveo je primjer „Slobodne Dalmacije“ koja je nekad priče o uspjesima parasportaša smještala u gradsku, a ne sportsku rubriku. Pojasnio je kako je to smatrao i jednim oblikom diskriminacije i nepravde, ali su parasportaši „svojim rezultatima natjerali Slobodnu Dalmaciju da ih napokon stave u sportsku rubriku, gdje i zaslužuju biti“.

Komparić je kao pozitivne primjere sustavnog medijskog praćenja paraolimpijaca naveo Hinu i Sportske novosti. Naglašava kako su Hinini novinari prisutni i izvještavaju sa svakih

Paraolimpijskih igara još od Salt Lake Citya 2002. godine. Kaže kako barem jedan novinar i jedan fotograf uvijek putuju s njima. Zadovoljan je i medijskim prostorom koje Sportske novosti za vrijeme trajanja Paraolimpijskih igara, posvećuju paraolimpijskom sportu

Nije zadovoljan prijenosom Paraolimpijskih igara u Tokiju 2021. godine te činjenici da se Zimske paraolimpijske 2022. godine nisu niti prenosile. Što se tiče prijenosa Igara u Tokiju, prokomentirao je da ukupan broj sati prijenosa nije bio manji nego na prethodnim natjecanjima, ali „*HPO i parasportaši žele ići naprijed i dobiti malo više prostora koji bi im konačno povećao vidljivost.[...] imamo AV analize koje pokazuju povećanje vidljivosti parasporta u javnosti. To smo ostvarili kroz društvene mreže i druge platforme, a ne kroz HRT ili pristupačnost na HRT-u.*“.

Lugarić smatra da postoji veliki napredak u izvještavanju kada su u pitanju teme vezane uz paraolimpijski sport.

DL: *Pozitivni pomak definitivno postoji. To je nebo i zemlja. Ja vam mogu reći po svom primjeru. Ja sam prvi puta išao na Paraolimpijske igre 2004. godine u Atenu. I odonda sam bio na svima dosada, a to je sedam. U tih 20 godina postoji stvarno ogroman pomak.*

Ipak naglašava da je ta praćenost rezervirana za razdoblje velikih natjecanja, a da potom interes medija opada.

Po njegovom je mišljenju napredak značajno porastao u posljednjih pet godina, nada se da bi situacija za par godina mogla biti još i bolja.

6. Jeste li primjetili da mediji koriste određene stereotipe (poput usmjerenosti na invaliditet, prikaza parasportaša kao žrtve ili pak heroja i nadčovjeka) kada izvještavaju o uspjesima paraolimpijaca?

Sinovčić je kazao da je to i sam doživio nekoliko puta. Kada je bio mlađi, nije mu smetalo jer je smatrao da je bilo koji objavljeni tekst o osobama s invaliditetom zapravo dobar. Ističe da mu je takav medijski pristup počeo smetati kad je i sam počeo postizati vrhunske rezultate.

DS: *Smeta mi kada se više gleda naša hrabrost i činjenica što se uopće bavimo sportom, a ne medalja i rezultat koji smo mi ostvarili. S tog pogleda, podcjenjuju se naši sportski rezultati.*“.

S druge strane, Komparić je kazao da nije primjetio takav stereotipan način medijskog prikazivanja parasportaša. Prema njegovom mišljenju, nedostaje priča u kojima je fokus na sportaševu inspirativnu životnu priču.

TK: Jako je dirljiva priča kad jedan mladi sportaš ispriča kako je u prometnoj nesreći izgubio obje noge, a u istoj su mu poginule mama i sestra. Jedini je preživio, bio mrtav na nekoliko minuta, pa se vratio. A sad je na najelitnijem natjecanju osvojio zlato. To je jako inspirativno i djeluje jako pozitivno.“

Ističe kako HPO kad daje takve priče u medije, pazi da naglasak ne bude na invaliditetu jer ne žele izazvati sažaljenje kod publike.

Lugarić smatra da se parasportaše često prikazuje kroz njihove životne priče, pogotovo ako su proživjeli neki tužan i težak događaj.

DL: Mislim, meni je to potpuno jasno, ja sam novinar. To je svima atraktivno i zanimljivo. Kad vi imate, ne daj Bože neku nesreću, pa se iza toga ne predate, nastavite se boriti i osvojite neku medalju, naravno da je to svima atraktivno.“

Lugarić napominje da takav način izvještavanja parasportašima smeta, onda kada ih se ne gleda „čisto po njihovom sportskom rezultatu“ .

7. Zašto ne postoji portal specijaliziran za teme iz područja parasporta?

Komparić objašnjava kako su medijski stručnjaci s kojima HPO surađuje procijenili da informacije brže i u većoj mjeri protiču kroz društvene mreže pa stoga imaju pojačanu aktivnost na Facebooku i Instagramu. Kaže kako sve vijesti koje se objavljuju na Hini, ujedno objavljuju i na web stranici. Ipak, smatra kako to nije dovoljno te da ima mjesta za poboljšanje, i sa strane HPO-a i od strane medija.

Sinovčić smatra da nema dovoljno novinara koji pokrivaju i izvještavaju o sportskim temama, a kamoli da postoji jedan ili pak dva novinara koji bi se bavili isključivo temama iz područja parasporta. Kako on ističe „parasport je totalno drugačiji koncept od običnog sporta“, pa bi se novinar/i koji bi radili na takvom specijaliziranom portalu morali jako dobro razumjeti u sustav parasporta.

Lugarić je kazao kako se sve svodi na financije i da se HPO svake godine nateže oko novaca, pa se pitaju „hoće li nam dati ili neće“. I on je spomenuo kako se sve novosti objavljuju na

web stranici HPO-a, i istaknuo kako je činjenica da medijski portali nemaju specijalizirane rubrike, pod nazivom „paraolimpijski sport“ ili slično, zapravo pitanje koje treba postaviti medijskim kućama.

DL: *Ja kužim da oni možda nemaju novinare, ali bi HPO i ja, vrlo jednostavno njima slali vijesti da oni imaju materijala i da se ta rubrika može napuniti. To ne bi bio nikakav problem.“*

Prema njegovom mišljenju, to je odlična ideja i pri tome lako izvediva, pogotovo za medijske kuće koje imaju novaca, dovoljan broj novinara i tehničkih mogućnosti.

8. Kako se onda planirate više i bolje promovirati?

Iako nemaju u planu otvarati portal, Komparić objašnjava kako će marketinška agencija uskoro otvoriti i račun na Tik Toku, a potom kreću i sa redizajnom web stranice. Pojasnio je kako stranica trenutno podržava četiri do pet vijesti, a potom idu direktno u arhivu. Ističe i kako će novi dizajn stranicu učiniti atraktivnijom i svrsishodnijom te će biti pristupačna za slijepe osobe.

Sinovčić smatra da je promocija parasporta najbolja u onom trenutku kada parasportaši postižu vrhunske rezultate i da tada mediji pokazuju zainteresiranost. Objasnjava da postoji desetak vrhunskih parasportaša u Hrvatskoj koji imaju dobru medijsku praćenost, ali i da nije takav slučaj s parasportašima koji još uvijek nisu ostvarili značajnije sportske rezultate. Ipak, nada se da će parasport u budućnosti imati i kvalitetniju promociju.

DS: *Nadam se, možda nekada u budućnosti, boljoj promociji. Međutim, to bi onda trebao biti jedan ili dva novinara koji će onda toliko voljeti parasport da se neće baviti ni sa čim drugim, osim s parasportom. Ali u ovom trenutku, mislim da takvih novinara još uvijek nema“.*

Lugarić smatra da najprije političari i državne institucije trebaju pokazati veći interes za parasport i parasportaše. Pokazati da cijene uspjehe koje su parasportaši ostvarili. A naravno potom i cijelo društvo, uključujući i medije.

DL: *Mislim da to prvo treba profunkcionirati na razini društva. Kad će država i društvo biti zreli, i kad će se osobe s invaliditetom tretirati u svim segmentima društva jednako kao i svi drugi, onda će i promocija biti bolja. Mislim da mi općenito kao društvo moramo još malo sazrijeti i da će se to onda odraziti i na sport osoba s invaliditetom.“*

8. Rasprava

Provedena analiza sadržaja je obuhvatila ukupno tek 20 članaka objavljenih na dva istraživana portala, Jutarnjem i Indexu. Činjenica da je u šest mjeseci, na temu parasporta objavljen tako mali broj članaka već ukazuje na zanemarenost ove teme.

Vijest je novinarska forma koja aposlutno dominira (90 %), što nije iznenađujuće obzirom da je riječ o najjednostavnijoj vrsti koja daje odgovore na temeljna pitanja (5W i H) i kao takva je pogodna za prikaz ostvarenih sportskih rezultata.

S druge strane, složenijih formi kao što su reportaža, intervju i komentar nema uopće. Da bi novinari pisali složenije vrste potrebni su znanje, iskustvo i interes o samoj tematici. To uključuje dobro poznavanje sustava parasporta u Hrvatskoj, pravila pojedinih sportova, izazova s kojima se parasportaši svakodnevno susreću u svojoj sportskoj karijeri i slično.

Kako su složenije vrste zahtjevnije, novinari bi morali izaći iz redakcija i otići na sportsko natjecanje ili pak trening, kako bi prenijeli „dašak atmosfere“ s događaja i na taj način parasport približili čitateljima. Obzirom da takav entuzijazam kod novinara ne postoji, čini se kako parasport ne smatraju dovoljno atraktivnim da bi mu posvetili više vremena i truda.

Prva hipoteza glasila je:

H1: Novinari preuzimaju tekstove iz drugih izvora

Temeljem učinjene analize pokazalo se da je 60 % članaka (n=12) preuzeto s Hine, od toga je Jutarnji objavio osam članaka, a Index četiri. Tek četiri (20 %) članka potpisuju sami novinari i svi su objavljeni na Jutarnjem, a niti jedan na Indexu. Time je prva hipoteza potvrđena.

I ovi podaci ukazuju na nezainteresiranost novinara da se malo više i dublje „pozabave“ temom parasporta. I sam Dino Sinovčić je prokomentirao da „novinarima više odgovara da im se nakon održanih natjecanja pošalju već napisani tekstovi i slike, nego da oni sami moraju biti prisutni“.

H2: Paraolimpijski sportovi su nevidljivi u medijima

Jutarnji u značajno većoj mjeri prati temu parasporta, 70 % analiziranih članaka je objavljeno na ovom portalu, a tek 30 % na Indexu.

Ukupno 13 (65 %) članaka donosi priče iz područja paraolimpijskog sporta, a valja istaknuti da je većinu tih priča prenio Jutarnji, njih 11, dok Index uvelike zaostaje. Na njemu su objavljene tek dvije priče vezane uz paraolimpijski sport.

Sportske teme se bolje i sustavnije prate na Jutarnjem, sportska rubrika je mnogo „razgranatija“ i ima velik broj podrubrika koje su posvećene pojedinim sportovima: tenis, košarka, plivanje, jedrenje, stolni tenis, skijanje, gimnastika, atletika, taekwondo i dr. Index je u tom pogledu mnogo „siromašniji“, sportske podrubrike su podijeljene na one najpopularnije sportove: košarka, nogomet, tenis, borilački i ostali sportovi.

Jutarnji pruža mnogo prostora sportskim pričama i na taj način želi svojim čitateljima pružiti kvalitetnije sadržaje i privući šire čitateljstvo. Praćenjem sportskih uspjeha paraolimpijskog sporta, vjerojatno nastoje privući publiku koja strastveno prati sve sportove, ali i osobe s invaliditetom kojima bi se ovakve teme mogle svidjeti. Tijekom šest mjeseci objavljivale su se priče o paraolimpijcima koji su ostvarili neki značajan rezultat, ali se povremeno izvještavalo i kada nije bilo osvojenih medalja. Primjer su dva članka o paraskijaškim natjecanjima na kojima je nastupala i Lucija Smetiško te članak o natjecanju u parasnowboardu na kojem je nastupio Bruno Bošnjak. Niti jedno od njih dvoje nije osvojilo medalju, ali je Jutarnji ipak izvjestio o njihovim ostvarenim rezultatima.

Iako ne postoji sustavno praćenje paraolimpijskog sporta na Jutarnjem, ne može se reći da se ne izvještava. Jutarnji je u razdoblju od šest mjeseci objavio 11 članaka o paraolimpijskom sportu. Iako se radi o relativno malom broju, ipak im posvećuju medijski prostor. S druge strane, Index je objavio tri teksta vezana uz paraolimpijski sport, ali samo jedan pruža informacije o ostvarenim uspjesima hrvatskih paraolimpijaca, dok se druga dva fokusiraju na južnoafričkog paraatletičara ubojicu i invaliditet iranskog paraodbojkaša. Time je druga hipoteza koja kaže da je „paraolimpijski sport nevidljiv u medijima“ djelomično potvrđena.

Analizom je utvrđeno da su paraolimpijski sportovi zastupljeniji od neparaolimpijskih sportova. Naime, 65 % članaka izvještava o paraolimpijskim sportovima, od toga se 55 % odnosi na članke objavljene na portalu Jutarnji. To daje naslutiti da se sportovi uključeni u paraolimpijski program smatraju zanimljivijim i atraktivnijim.

Parasport o kojemu se najviše pisalo jest parakarate koji se spominje u četiri (20 %) članka, dva objavljena na Indexu i dva na Jutarnjem. Međutim, u oba članka većina teksta donosi informacije o uspjehu koji su ostvarili karataši na Europskom prvenstvu, a tek se pri dnu,

kratko spominju rezultati parakarataša. U sva četiri članka, sport bez invaliditeta je dobio značajno bolji tretman.

Od ostalih sportova, najviše se spominju paraatletika (15 %), paraskijanje (10 %), para stolni tenis (10 %) i paraplivanje (10 %).

H3: Priče u medijima se fokusiraju na invaliditet parasportaša

U člancima dominira tema (50 %) čiji je fokus kvaliteta sportske izvedbe i ostvarenog uspjeha sportaša. Takvi su članci objavljeni nakon održanih sportskih natjecanja te donose najvažnije informacije o sportaševom nastupu i ostvarenom rezultatu. Tako je provedena analiza opovrgnula treću hipotezu, koja kaže da „se priče u medijima fokusiraju na invaliditet sportaša“.

Takvo profesionalno izvještavanje se vjerojatno u najvećoj mjeri može zahvaliti činjenici da je većinu tih tekstova sastavio upravo glasnogovornik HPO-a, Denis Lugarić. On je novinar Hine na kojoj redovito objavljuje članke u kojima se izvještava o usportskim uspjesima parasportaša.

U istraživanim se člancima stereotipni prikaz sportaša u kojemu je naglasak na invaliditetu pojavio u dvije vijesti (iako se priča odnosila na isti sportski događaj i istu osobu), jedna je bila objavljena na Jutarnjem, a druga na Indexu i obje su pisane u senzacionalističke svrhe.

Iako se na početku tekstova spominje kako je paraodbojkaška ekipa Irana porazila ekipu BiH, taj sportski rezultat pada u drugi plan jer je ostatak teksta usmjeren na isključivo jednog iranskog paraodbojkaša i njegov invaliditet. Tako u članku Indexa piše sljedeće: *Riječ je dakako o anomaliji, odnosno hormonalnom poremećaju (akromegalija) koji je gorostasnom Iranu dijagnosticiran još u tinejdžerskoj dobi. Uslijed bolesti ubrzano mu rastu ekstremiteti te lice. Kao tinejdžer je imao i automobilsku nesreću, u kojoj je teško ozlijedio desnu nogu i ista mu više ne raste (15 centimetara je kraća od lijeve).*

Cijelo natjecanje, drugi parasportaši i sportski rezultat su ostali u „sjeni“.

Index je objavio i vijest o paraatletičaru Oscaru Pistoriusu koji je počinio ubojstvo djevojke, a od ukupno objavljenih šest članaka, samo je jedan fokusiran na ostvarene uspjehe paraolimpijskog sporta. Index čak nije objavio vijest o tome kako je Anđela Mužinić Vincetić na Svjetskom prvenstvu u parastolnom tenisu osvojila srebrnu medalju. To daje naslutiti da ovaj portal ne vrednuje dovoljno sportska postignuća paraolimpijaca.

S druge strane, radije će medijski prostor dati južnoafričkom sportašu koji je ubio djevojku i iranskom odbojkašu u čijoj priči naglasak nije na sportskom uspjehu već invaliditetu. Razlog vjerojatno leži u činjenici da senzacionalističke priče u kojima su u središtu afere, skandali, kriminal, neobični invaliditet i slično, zagolicaju maštu javnosti. Takve priče često privlače pozornost, a onda ih portali objavljuju jer žele što veću posjećenost, odnosno što veći broj klikova kako bi im promet na stranici bio veći. Dok Jutarnji čitatelje nastoji privući raznolikim sadržajima, Index je skloniji objavljivati senzacionalističke priče za koje smatra da će im povećati posjećenost.

U većini članaka (75 %) prevladava pozitivan ton, 55 % takvih članaka je objavio Jutarnji, a 20 % Index. Članci pozitivnog tona su uglavnom izvještavali o ostvarenom uspjehu sportaša nakon održanih natjecanja. Negativan ton prevladava u 15 % članaka, a u svima je tema bila afera ubojstva koje je počinio bivši slavni paraatletičar.

Na pitanje zašto ne postoji specijalizirani portal na temu parasporta, nameću se dva odgovora. Prvenstveno je riječ o financijama, ali i samoj nezainteresiranosti novinara za područje parasporta.

Čini se kako HPO-u financije predstavljaju pravi izazov. Glavni prihod im je onaj koji im se dodjeljuje iz Državnog proračuna, a od tog iznosa financiraju većinu svojih potreba. Kako objašnjava Lugarić „svake se godine moraju boriti da bi dobili novac“, a i iznosi koje dobiju su uvijek manji od onog koji su tražili.

Problem postoji posebno u onim sportovima koji zahtijevaju skupu sportsku opremu kao što su kolica, proteze i slično. Takva oprema stoji i do desetak tisuća eura.

U takvim uvjetima, HPO-u bi čak i troškovi online portala koji generalno uopće nisu veliki, predstavljali pravi financijski izazov.

Nakon provedenog istraživanja, detektiran je i drugi problem. Novinari ne pokazuju interes za područje parasporta. Odnosno, ne postoji sustavno praćenje i neka malo veća vidljivost je prisutna u vrijeme Paraolimpijskih igara i svjetskih prvenstava u pojedinim sportovima kao što su paraatletika ili para stolni tenis. Ostatak vremena mediji ne daju baš prostora temama iz parasporta. To se posebno ogleda u činjenici da mediji kada objavljuju, objavljuju tek jednostavnije žanrove.

Kako bi se portal istaknuo u odnosu na uobičajenu web stranicu, trebao bi imati novinare koji će, uz klasične vijesti i informacije o tome gdje se može nabaviti oprema i slično, ozbiljnije baviti temama iz parasporta. Takve priče bi uključivale reportaže s velikih natjecanja, inspirativne priče parasportaša, tekstove koji bi pobliže objašnjavali kako pojedini sport funkcionira. Primjerice, kako to izgleda kad jedan slijepi ili slabovidni paraskijaš skija uz asistenta pri brzinama do 100 km/h i slično. Takvi novinari bi trebali imati određenu dozu entuzijazma i zaista i voljeti područje parasporta.

9. Zaključak

U posljednjih sedam desetljeća je paraolimpijski sport doživio snažan razvoj. Od malog natjecanja održavanog između nekolicine ratnih veterana na livadi ispred bolnice do najelitnijeg sportskog natjecanja.

Usprkos tome, za ovo je istraživanje bilo teško pronaći sugovornike. Zašto?

Ovo je istraživanje pokazalo da hrvatski paraolimpijski sport nema veliku medijsku vidljivost.

U vrijeme trajanja Paraolimpijskih igara mediji „pojačano“ prate i izvještavaju o paraolimpijcima i njihovim postignućima. Međutim, izvan tog vremenskog okvira, ne može se reći da postoji sustavno i kvalitetno praćenje paraolimpijskog sporta. Čini se kako novinari uopće nisu zainteresirani i motivirani za opsežnijim i dubljim izvještavanjem o uspjesima paraolimpijaca.

Najjednostavnije je prenijeti vijesti s Hine pa novinari upravo to najčešće i rade.

Kako nema novinara koji dobro poznaju područje parasporta i koji bi svojim iskustvom mogli doprinijeti istraživanju, jedini preostali su paraolimpijci i djelatnici krovne parasportske organizacije, Hrvatskog paraolimpijskog odbora.

HPO je mali savez i ima malo djelatnika. Odabrano je troje koji su smatrani kao „najveća riznica znanja“: glavni tajnik, predsjednik i glasnogovornik HPO-a. Što se tiče paraolimpijaca, bilo je u planu da jedan paraolimpijac i jedna paraolimpijka podijele svoja iskustva, tako da je istraživanje trebalo obuhvatiti pet ispitanika.

Kako rijetko kad sve ide po zacrtanom planu, tako je bilo i ovaj put. Nisu svi odgovorili na upite i na kraju je troje sugovornika podijelilo iskustva. Međutim, svi odreda su godinama u parasportu i svojim odgovorima su dali velik doprinos ovom istraživanju.

A zašto je važno potencirati priče o paraolimpijcima i njihovima uspjesima?

Kao prvo, svaki vrhunski sportaš zna koliko je žrtve, truda i znoja potrebno da se „dostignu zvijezde“ i zasjedne na tron. Isto vrijedi i za paraolimpijce. Da bi došli tamo gdje jesu, morali su uložiti jednako koliko i olimpijci, a možda čak i više. Uz to, priče o paraolimpijcima podižu svijest o osobama s invaliditetom.

Zašto onda ne postoji portal na temu parasporta koji bi im povećao medijsku vidljivost?

Jedan od odgovora leži u nezainteresiranosti novinara za parasport, a drugi, vjerojatno važniji razlog su financije. Čini se kako podmirivanje potreba sustava parasporta predstavlja pravi izazov za HPO.

Zasada se kao realnija mogućnost čine posebne podrubrike o parasportu na portalima. Oni ambiciozniji i svestraniji portali, koji daju mnogo medijskog prostora različitim sportovima i imaju mnogo sportskih podrubrika, bi mogli otvoriti još jednu podrubriku namijenjenu parasportu. Tako bi mogli privući još veći broj čitatelja. HPO bi im redovito slao materijale kako bi mogli popuniti rubriku najaktualnijim vijestima.

Vremenom bi se možda i pojedini novinari više „zagrijali“ za ovu temu pa bi se počele objavljivati i složenije novinarske forme koje bi publiku još više upoznali s parasportom.

Obzirom da su svi sugovornici kazali kako se medijska praćenost parasporta značajno popravila tijekom zadnjih nekoliko godina, postoji dobra šansa da će za koju godinu, portali imati podrubrike posvećene isključivo uspjesima parasportaša.

10. Literatura

Knjige i članci.

1. Anderson, J. (2003). 'Turned into Taxpayers': Paraplegia, Rehabilitation and Sport at Stoke Mandeville, 1944 – 1956. *Journal of Contemporary History*, 38 (3), 461-475.
2. Beacom, A., French, L., Kendall, S. (2016). Re-framing Impairment? Continuity and Change in Media Representations of Disability through the Paralympic Games, *International Journal of Sport Communication*, 9, 42-62.
3. Brittain, I, Beacom, A., (2016). Leveraging the London 2012 Paralympic Games: What Legacy for Disabled People, *Journal of Sport and Social Issues*, 40 (6), 499-521.
4. Brittain, I. (2004). Perceptions of disability and their impact upon involvement in sport for people with disabilities at all levels. *Journal of Sport and Social Issues*, 28 (4), 429-452.
5. Brooke, M. (2019). The Singaporean Paralympics and Its Media Portrayal: Real Sport? Men-Only?, 7 (4), 446-465.
6. Curran, S. (2012). Paralympics 2012: creating a foundation and determining success. *Prosthetics and Orthotics International*. 36 (3), 255-259.
7. Čustonja, Z., Škegro, D., Kovačić, R., Komparić, T. (2022). *Strategija razvoja parasporta u Republici Hrvatskoj 2022.-2030*. Hrvatski paraolimpijski odbor.
8. Dos Santos, S., Solves, J., Lange de Souza (2022). The News production process in the journalistic coverage of the 2016 Rio Paralympic Games. *Journalism*, 23 (6), 1319-1337.
9. Elezović, A. (2012). O čemu pišu novine? Analiza sadržaja novinskih naslovnica (siječanj-lipanj 2011.), *Medijsko istraživanje*, 18 (1), 61-88.
10. Gizdić, J., Lugarić, D. (2014). *Pola stoljeća hrvatskog paraolimpizma*, Zagreb: Hrvatski paraolimpijski odbor.
11. Gold, J., Gold, M. (2007). Access for all: the rise of the Paralympic Games. *The Journal of the Royal Society for the Promotiom of Health*. 127 (3), 133-141.
12. Kolotouchkina, O., Llorente-Barroso, C., Garcia- Guardia, M., Pavon, J. (2021). Disability, Sport and Television: Media Visibility and Representation of Paralympic Games in News Programs. *Sustainability*, 13, 1-13.
13. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

14. Pullen, E., (2019). Re-presenting the Paralympics (contested) philosophies, production practices and the hypervisibility of disability. *Media, Culture and Society*, 41 (4), 465-481.
15. Purdue, D.E.J., Howe, P.D. (2012). See the sport, not the disability: exploring the Paralympic paradox. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 1-17.
16. Rowley, J. i suradnici (2012). Using card-based games to enhance the value of semi-structured interviews, *International Journal of Market Research*, 54 (1), 93-110.
17. Serafini F., Reid, S. (2019). Multimodal content analysis: expanding analytical approaches to content analysis, *Visual Communication*, 0 (0), 1-27.
18. Silva, C., Howe, D. (2012). The Invalidity of *Supercrip* Representation of Paralympian Athletes. *Journal of Sport and Social Issues*, 36 (2), 174-194.
19. Stewart, K., Spurgeon, C. (2020). Researching media participation by listening to people with disability. *Media, Culture and Society*. 42 (6), 969-986.
20. Storli, L., Aune, M., Loras, H. (2022). Aspects of Developmental Pathways toward World-Class Paraspport, *Sports*, 10 (8), 1-12
21. Tynedal, J., Wolbring, G. (2013). Paralympics and Its Athletes in Lens of the New York Times. *Sports*, 13-36.

PRAVNI AKTI

22. MINT (Ministarstvo turizma i sporta) (2023). Odluka o iznosu nacionalne sportske stipendije za 2023. godinu
https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2023_dokumenti/230425_odluka_nacional_stipend.pdf (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
23. Zakon o sportu, Narodne novine 141/22 <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu> (pristupljeno 23. svibnja 2023.)

DOKUMENTI NA MREŽNIM STRANICAMA

24. Benjak, T. (2022). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Zagreb: *Hrvatski zavod za javno zdravstvo*. 1-100, https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2022/10/Izvjesce_o_osobama_s_invaliditetom_2022.pdf (pristupljeno 21. svibnja 2023.)
25. Bognar, L. (2022). Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa, https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/Istraživanje%20odg-obr_procesa.pdf (pristupljeno 05.05.2023.)

26. HPO (Hrvatski paraolimpijski odbor) (2020). Pravilnik o kategorizaciji sportaša s invaliditetom <https://www.hpo.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/Pravilnik-o-kategorizaciji-sportasa-s-invaliditetom-procisceni-tekst.pdf> (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
27. HPO (Hrvatski paraolimpijski odbor) (2023). Evidencija važećih kategorizacija sportaša s invaliditetom: I. kategorija https://www.hpo.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/I_kategorija_vazecih-kategorizacija_na_dan_03_05_23.pdf (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
28. HPO (Hrvatski paraolimpijski odbor) (2023). Evidencija važećih kategorizacija sportaša s invaliditetom: II. kategorija https://www.hpo.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/II_kategorija_vazecih-kategorizacija_na_dan_03_05_23.pdf (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
29. HPO (Hrvatski paraolimpijski odbor) (2023). Evidencija važećih kategorizacija sportaša s invaliditetom: III. kategorija https://www.hpo.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/III_kategorija_vazecih-kategorizacija_na_dan_03_05_23.pdf (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
30. HPO (Hrvatski paraolimpijski odbor) (2023). Evidencija važećih kategorizacija sportaša s invaliditetom: IV. kategorija https://www.hpo.hr/fdsak3jnFsk1Kfa/dokumenti/IV_kategorija_vazecih-kategorizacija_na_dan_03_05_23.pdf (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
31. IPC (2021). IPC guide to para and IPC terminology. International Paralympic Committee, 1-17. https://www.paralympic.org/sites/default/files/2021-01/IPC%20Guide%20to%20Para%20and%20IPC%20Terminology_0.pdf (pristupljeno 03.05.2023.)
32. Wattles, I. (2019). Intervju kao istraživačka metoda, <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2217-4958/2019/2217-49581902201W.pdf> (pristupljeno 05.05.2023.)

SLUŽBENE STRANICE

33. Mint.hr (Ministarstvo turizma i sporta) <https://mint.gov.hr/print.aspx?id=23462&url=print> (pristupljeno 23. svibnja 2023.)
34. HPO (Hrvatski paraolimpijski odbor) <https://www.hpo.hr> (pristupljeno 25.05.2023.)
35. MPO (Međunarodni paraolimpijski odbor) <https://www.paralympic.org> (pristupljeno 20.05.2023.)

MREŽNE STRANICE:

36. Hina (2009). Novi svjetski rekord Antonije Balek. *Tportal.hr* 03. lipnja <https://www.tportal.hr/sport/clanak/novi-svjetski-rekord-antonije-balek-20090603> (pristupljeno 22.05.2023.)
37. Hina (2023). Pistorius ostaje iza rešetaka! Odbili mu zahtjev za uvjetnu. *24sata.hr* 31. ožujak <https://www.24sata.hr/sport/pistorius-ostaje-iza-resetaka-odbili-mu-zahtjev-za-uvjetnu-901286> (pristupljeno 06.05.2023.)
38. Indeks.hr (2008). "Antonia Balek može hodati i velika je manipulatorica". *Indeks.hr* 04. listopada <https://www.index.hr/vijesti/clanak/antonia-balek-moze-hodati-i-velika-je-manipulatorica/404666.aspx> (pristupljeno 06.05.2023.)
39. Indeks.hr (2008). Antonija Balek suspendirana! *Indeks.hr* 06. listopada <https://www.index.hr/vijesti/clanak/antonia-balek-suspendirana/404853.aspx> (pristupljeno 22.05.2023.)
40. Jutarnji.hr (2008). Izmišljeni život Antonije Balek. *Jutarnji.hr* 05. listopada <https://www.jutarnji.hr/naslovnica/izmisljeni-zivot-antonije-balek-3902820> (pristupljeno 06.05.2023.)
41. Klanjčić, K. (2019). Uz dan invalida rada: Sportsko društvo invalida Hrabri obilježilo pola stoljeća postojanja. *In-portal.hr* 25. ožujka <https://www.in-portal.hr/in-portal-news/sport/17992/nacionalni-dan-invalida-rada-sportsko-drustvo-invalida-rada-hrabri-obiljezilo-pola-stoljeca-postojanja> (pristupljeno 28. travnja 2023.)
42. Maese, R. (2022). U.S. Paralympic champion sexually abused teammate, lawsuit alleges. *Washingtonpost.com*. 12. studenog <https://www.washingtonpost.com/sports/olympics/2022/11/12/us-paralympic-champion-sexual-abuse-lawsuit/> (pristupljeno 06.05.2023.)
43. Michals, D. (2015). Helen Keller: 1880-1968, National Women's History Museum *womenshistory.org* <https://www.womenshistory.org/education-resources/biographies/helen-keller> (pristupljeno 20.05.2023.)
44. Perkins, R. (2018). „Mind over matter“: Stephen Hawking. *The Guardian* 14. ožujka <https://www.theguardian.com/science/2018/mar/14/stephen-hawking-obituary> (pristupljeno 20.05.2023.)
45. Watson, F. (2021). Meet the Paralympic gold medallists who pretended to be disabled to win gold. *Dailystar.co.uk* 25. kolovoz <https://www.dailystar.co.uk/sport/other->

sports/paralympics-disabled-spanish-basketball-sydney-24834683 (pristupljeno
06.05.2023.)

46. Gemius (2023) <https://rating.gemius.com/hr/tree/8> (pristupljeno 15.05.2023.)

47. Perkins Institute <https://www.perkins.org> (pristupljeno 10.05.2023.)

Prilog 1:

MATRICA

1. Vrsta žanra:
 1. Vijest
 2. Izvještaj
 3. Reportaža
 4. Intervju
 5. Komentar

2. Naslov:
 1. Informativni
 2. Senzacionalistički
 3. Kritičan ili ironičan
 4. Teško je odrediti

3. Izvor teksta:
 1. Novinar
 2. Hina
 3. Portal

4. Vrsta sporta:
 1. Paraatletika
 2. Paraplivanje
 3. Para stolni tenis
 4. Paraskijanje
 5. Ostalo

5. Paraolimpijski sport ili neparaolimpijski:
 1. Paraolimpijski
 2. Neparaolimpijski
 3. Ostalo

6. Tema članka:
 1. Kvaliteta sportske izvedbe i ostvareni uspjeh
 2. Životna priča
 3. Invaliditet
 4. Ostalo

7. Kakav je opći ton članka:
 1. Pozitivan
 2. Negativan
 3. Neutralan

8. Dominantan sadržaj fotografije:
 1. U sportskom okruženju
 2. Na svečanosti
 3. Ostalo
 4. Nema ih na fotografiji

Prilog 2:

Intervju s Dinom Sinovčićem, najuspješnijim paraolimpijcem u 2022. godini

Da li je bazen adekvatno opremljen za osobe s invaliditetom?

Pa nije adekvatno opremljen, mi smo tek prije mjesec dana dobili lift za osobe s invaliditetom da mogu ući u bazen, a to se trebalo dogoditi mnogo ranije. Dosada smo mi funkcionirali na način da su nas treneri dizali i spuštali u bazen, ne mene osobno, ali druge plivače koji su imali teži oblik invaliditeta. Ovisili su o fizičkoj spremnosti trenera i dali se to uopće moglo izvesti. Nisu bili baš adekvatni uvjeti ali iz godine u godinu pokušavamo nešto novo napraviti i mislim da sad tek možemo reći da imamo bazen adekvatan za treninge i da sve osobe s invaliditetom, iz bilo kojih kategorija mogu doći i mogu se baviti plivanjem.

Kako doživljavate medijsko praćenje hrvatskog paraolimpijskog sporta?

Općenito sam mišljenja da u Hrvatskoj fali sportskih novinara i da taj posao možda nije adekvatno plaćen, s obzirom da se priča da smo mi najsportskiji grad na svijetu ili država na svijetu. I onda za popratiti sve sportske događaje, jednostavno nema dovoljno novinara da to sve poprate. Osobno sam stekao dojam, a i pričao sam s nekim novinarima da im više funkcionira pristup da kad mi odradimo neko natjecanje i osvojimo neke medalje da onda mi njima šaljemo rezultate i slike pa da onda oni to objave nego da oni sada moraju zvati, slati svoje fotografe i onda pisati o tome. Mi sastavimo svoje tekstove i imamo ugovor sa Hinom potpisan tako onda oni preuzmu vijest. Čak i ovaj Denis Lugarić koji je radio za Hinu, sad je postao glasnogovornik HPO-a tako. I onda kad Hina pusti tu vijest onda dosta portala to prenese.

Što se tiče lokalne razine, to smo dogovorili da mi šaljemo lokalnim medijima, lokalnim portalima informacije, a onda oni to objave bez problema. Bar ja u ovdje Splitu imam dobre kontakte, stvarno kad god imam neko natjecanje poprate. Mislim da je stvarno dobro medijski popraćeno. Ali ako govorimo o RTL-u i tim državnim televizijama, njima je problem što primjerice, RTL ima samo samo jednu kameru, mislim za područje cijele Splitsko-Dalmatinske županije. I onda je jednostavno fizički nemoguće da oni istovremeno pokriju više važnih događaja.

Nakon Paraolimpijskih igara prošle godine u Tokiju smo uputili jednu protesnu notu HRT-u. Bilo je govora da će oni prenositi sva finala naših parasportaša, da bi na kraju sve išlo tek kao snimka. Nije bilo direktnih prijenosa, što mislim da nije u redu obzirom da govorimo o nacionalnoj televiziji i najvećem sportskom događaju za osobe s invaliditetom.

Smatrate li da hrvatski paraolimpijski sport ima drugorazredni tretman u medijima u odnosu na olimpijske sportove?

Ne mislim baš tako. Ali ima dakako tu mjesta za poboljšanje. Da se i na nas gleda kao na vrhunske sportaše, jer mi to jesmo. Kada se ostvare vrhunski rezultati, da se to onda gura u prvi plan. Treba razvrstati vrhunski sport od rekreativnog koji je naravno dobar u bilo kojem pogledu, ali ne volim kada ispada da vrhunski sport spada pod kategoriju rekreativnog.

Postoji li pozitivni pomak u medijskom praćenju i izvještavanju hrvatskog paraolimpijskog sporta u posljednjih desetak godina?

Dugi niz godina u Gradu Splitu, a kao primjer navodim Slobodnu Dalmaciju kao jedan od najrelevantnijih medija ovdje kod nas u Dalmaciji, dugi niz godina mi nismo bili u sportskoj rubrici, uvijek s, trebao je dugi niz godina da se izborimo, odnosno mi smo svojim rezultatima njih primorali da nas stave u sportsku rubriku. Ti počeci su bili dosta teški i nezahvalni, i to je bio čak jedan oblik diskriminacije.

Ali danas je ta situacija puno, puno bolja. Mi smo svojim rezultatima kroz godine ispravili tu nepravdu i sad konačno izlazimo u onim rubrikama u kojim trebamo izlaziti.

Jeste li primjetili da mediji koriste određene stereotipe (poput usmjerenosti na invaliditet, prikaza parasportaša kao žrtve ili pak heroja i nadčovjeka) kada izvještavaju o uspjesima paraolimpijaca?

Jesam, nekoliko puta. Kad sam bio mlađi, razmišljao sam na način da bilo koji tekst u medijima koji izađe je dobar, samo da se piše o osobama s invaliditetom. Kad sam nakon nekoliko godina počeo stvarati vrhunske sportske rezultate, onda mi je počeo smetati takav medijski pristup parasportu i parasportašima. Kada se više gleda naša hrabrost, i činjenica što se uopće bavimo sportom, a ne medalja i rezultat koji smo mi ostvarili. S tog pogleda, podjenjuju se naši sportski rezultati i općenito sam bio dojm da se sport osoba s invaliditetom više gleda kao na rekreaciju nego kao na vrhunski sport.

I ne želim da se piše o nama na način da nas se sažalijeva i da se na nas gleda kao na neki socijalni problem i da kao da bilo što što mi napravimo je super rezultat.

Zašto ne postoji portal specijaliziran za teme iz područja parasporta?

Da bude baš parasportski portal, to bi trebao biti neki novinar ili dva koji razumiju parasport, što je totalno drugačija koncepcija od običnog sporta. Tako da tu ima dosta stvari koje bi prvo trebalo napraviti da bi tako nešto funkcioniralo i da izgleda kako treba, ne da bude ajmo nešto napraviti pa samo čisto eto da napravimo, a kako će to na kraju izgledati, da nas nije briga. Inače, mislim da nema dovoljno novinara koji pokrivaju sport, a kamoli da sad postoji jedan ili dva novinara koji bi se bavili isključivo parasportom.

Kako se onda planirate više i bolje promovirati?

Promocija parasporta je najbolja u trenutku kad parasportaši postižu rezultate. Do trenutka kad nema rezultata, malo tko će vas popratiti. Tek kad napravite neki rezultat, onda postajete zanimljiviji javnosti i medijima i onda oni pokažu interes. Međutim samo nas par u Hrvatskoj, možda desetak parasportaša smo na vrhunskom nivou pa imamo tu medijsku praćenost, i stvarno se ne možemo požaliti. Ali ovi svi drugi sportaši, koji još uvijek nisu ostvarili značajnije rezultate, oni su zapravo u milosti i nemilosti nekog lokalnog medija koji će danas-sutra njega malo promovirati, napisati neki članak i u principu, tu praćenost završava. Ali nadam se, možda nekada u budućnosti, boljoj promociji. Ali to bi onda trebala biti jedna ili dvije osobe koje će onda toliko voljeti parasport koji se onda neće baviti ni sa čim drugim, osim s parasportom. Ali, u ovom trenutku, mislim da takvih novinara još uvijek nema.

Prilog 3:

Intervju s Ticijanom Komparićem, glavnim tajnikom Hrvatskog paraolimpijskog odbora

Je li sportska infrastruktura u Hrvatskoj prilagođena i adekvatna za sport osoba s invaliditetom?

Ono što nas muči je pristupačnost, ali naši sportaši su toliko fleksibilni, snalažljivi, odnosno i organizacije i sportaši su pronašli lokacije koje su im pristupačne. I onda se i sportske aktivnosti, pripreme i natjecanja održavaju tamo gdje je to moguće. Nemamo toliko sportaša da bismo imali toliku navalu da se nešto ne uspije. Imamo u planu u rujnu organizirati neke sportske aktivnosti za mlade sportaše s invaliditetom, mlađe od 18 u Slavonskom Brodu. Prilagođavamo se i biramo lokacije koje su pristupačne.

Generalno, ne možemo se okarakterizirati kao potpuno pristupačna nacija, ne možemo se okarakterizirati kao da su nam sportski objekti potpuno pristupačni. Pogotovo ne za gledateljstvo, a to su tribine. Vani imate takvu infrastrukturu da je jedan cijeli red tribina namijenjen osobama s invaliditetom. Ili se u svakom redu tribina nalazi 5-10 mjesta namijenjeno za osobe u invalidskim kolicima, a to je dizajnirano tako da se može pristupiti svakom tom redu tribina. Toga kod nas nema.

Kako doživljavate medijsko praćenje hrvatskog paraolimpijskog sporta?

Obzirom da već godinama radimo s HRT-om i da tako kažem borimo se za svake Paraolimpijske igre, moramo se iznova dokazivati i odlaziti iznova na sastanke sa svakom novom upravom da im ukažemo koliki je značaj prenošenja Paraolimpijskih igara kao vrhunskog sportskog eventa osoba s invaliditetom. I uostalom za samu naciju jer je to na neki način i prikaz same nacije na međunarodnoj razini.

Potpitanje: Primjetila sam da Hina dosta izvještava o Vašim uspjesima, možete li mi to prokomentirati?

U principu, naš glasnogovornik je novinar iz Hine. To je novi glasnogovornik od prošle godine i on je taj koji sastavlja tekstove i objavljuje ih na Hini, a potom ih preuzimaju i ostali mediji.

Inače imamo jako dobar odnos s njima, tako reći prijateljski odnos s ljudima koji idu s nama na paraolimpijske igre. Međutim, u konačnici se svodi na to da HPO uglavnom plaća sve troškove tih dvoje, troje Hininih ljudi koji idu s nama. Što sigurno nije situacija kad novinari idu na Olimpijske igre ili na Svjetsko nogometno prvenstvo.

Tako da da, Hina nas podržava, ali je praksa takva da nam daju čovjeka, ali ga mi onda plaćamo, odnosno njegove putne troškove.

Smatrate li da hrvatski paraolimpijski sport ima drugorazredni tretman u medijima u odnosu na olimpijske sportove?

Ne bih išao tako daleko. Ali ipak smatram da paraolimpijski sport zaslužuje više, odnosno bolji tretman u medijima.

Ono što želimo da nam HRT da malo više prostora. Meni ja jasno da su Olimpijske igre komercijalnije i da to više ljudi gleda. Znam da će manji broj ljudi pogledati paraolimpijce nego olimpijce na Igrama. Ali to ne može biti jedini kriterij. Ipak je to javna televizija ima socijalno-društvenu odgovornost.

Za Olimpijske igre se mjesec dana prije Igara se aktiviraju potencijali da privučete gledatelje u tom terminu. Bit će taj i taj, itd. Toga za parasport nema. Značajno fali praćenje parasporta.

Zašto je važno da mediji sustavno prate i izvještavaju o uspjesima paraolimpijskog sporta?

Naši parasportaši se s pasivne strane društva kroz sport pokreću na aktivnu stranu društva i postaju uzori nekome, postaju uzori ne samo osobama s invaliditetom kojima pokazuju što se može postići, uvažena osoba koju se čuje, vidi i sluša. A s one strane gdje ih se zanemaruje u potpunosti u društvu i koje nitko ništa ne pita, gdje su potpuno pasivni. Ali i osobe s invaliditetom, pogotovo one mlade, mogu kroz priče naših sportaša uvidjeti da kroz određeni angažman, volju i ustrajnost se dolazi do željenih rezultata. Tako da su dosta inspirativne te priče koje mi pokušavamo gurati kroz medije i naše sportaše kao motivacijske govornike.

Dosada smo organizirali i radionice u kojima su paraolimpijci držali motivacijske govore, i našimi partnerima, odnosno zaposlenicima Allianze, Toyote i tako“.

Postoji li pozitivan pomak u medijskom praćenju i izvještavanju hrvatskog paraolimpijskog sporta u posljednjih desetak godina?

Radimo dobro s Hinom i njezini novinari su od 2002. Od Igara u Salt Lake Cityju na svakim Igrama bili prisutni. Znači već 20 godina, svake dvije godine nas prate na Paraolimpijskim igrama. Bude prisutan barem jedan novinar i jedan fotograf, najmanje u takvom sastavu su prisutni.

Činjenica je da smo nezadovoljni sa prijenosom posljednjih dvaju igara na HRT-u.

Kada HRT zbroji sate prijenosa Igara, statistika pokazuje da to nije značajno manje nego što je bilo ranije. Ali mi želimo ići naprijed.

Mi imamo AV analize videa i one pokazuju povećanje vidljivosti, ali to se poboljšanje odnosi na društvene mreže i druge platforme, ali kroz pristupačnost na nacionalnoj televiziji, to ne.

Potpitanje: HRT nije prenosio uživo finala naših paraolimpijaca, kako to komentirate?

Da, nije prenosio. Imali smo situaciju gdje su naše cure igrale u polufinalu para stolnog tenisa i organizator je prenosio stol 3 i 5, a naše su igrale na stolu 2. Pitali smo zašto, a oni su nam rekli da naši nisu ništa platili, da nisu ništa otkupili. Da su iz HRT-a rekli da žele da se nas prati da bi organizatori stavili kamere na stol 2. Naša televizija nije to otkupila nego je otkupila generalni kanal/trasu pa što onda oni stave u prijenos. A organizatori su u taj prijenos stavili njima interesantne mečeve.

A što se tiče Zimskih paraolimpijskih igara, kad smo bili na Paraolimpijskim Igrama bez obzira što nije bilo sportskog prijenosa, Sportske novosti su pisale pola do jednu stranicu o rezultatima s Igara u Pekingu. A na Zimskim Igrama čak nije bilo niti medalja. Kažem, to sve ovisi od urednika.

Jeste li primjetili da mediji koriste određene stereotipe (poput usmjerenosti na invaliditet, prikaza parasportaša kao žrtve ili pak heroja i nadčovjeka) kada izvještavaju o uspjesima paraolimpijaca?

Nisam to baš primjetio.

Ono što mediji žele, i što dolazi izvana su ustvari te priče koje dolaze i prikazuju osobe kroz predavanje, kroz zdravstvene probleme i kako se kroz sport diže do vrhunaca. I te priče su vani jako popularne. I kod promocije Igara u Japanu i kroz promociju Igara u Londonu 2012., te u Rio 2016. godine. Bile su baš na međunarodnom nivou od strane organizacijskih odbora potencirane takve nekakve priče za njihove sportske junake.

Mislim, jako je dirljiva priča kada jedna mlada osoba ispriča kako je u prometnoj nesreći izgubila obje noge, a u istoj su joj poginule mama i sestra. Jedini je preživio, bio mrtav na nekoliko minuta, pa se vratio. A sad je na elitnom natjecanju osvojio zlato.

To je jako inspirativno i djeluje jako pozitivno. Ono što mi pazimo je da ne bude naglasak na invaliditetu. Da se ne izaziva sažaljenje jer svim je parasportašima toga dosta.

Zašto ne postoji portal specijaliziran za teme iz područja parasporta?

Marketinška agencija s kojom surađujemo radi dosta na društvenim mrežama. Imamo i kanal kroz web stranicu Paraolimpijac, Paraolimpijci. Imamo Facebook i Instagram, Postoji ta aktivnost na društvenim mrežama jer su oni, kao medijski stručnjaci procijenili da ustvari više informacija ide kroz društvene mreže i da se tim putem ujedno i brže šire, nego recimo web stranicom. Mi imamo web stranicu gdje se objavljuju svi rezultati, nije portal, ali je web stranica. Tako da sve ono što objavljujemo na Hini, objavljujemo i kod nas.

Ali da je to dovoljno, mislim da nije. Mislim da možemo puno bolje i više se promovirati i biti prisutni u medijima. Nešto se može poboljšati od strane nas, da budemo brži i dostupniji u pružanju informacija, a s druge strane je i na društvu i medijskim kućama od kojih tražimo više senzibilnosti u odnosu na parasport, obzirom da nije sve u broju klikova, pregleda i gledatelja koji gledaju emisiju.

Kako se onda planirate više i bolje promovirati?

Marketiška agencija je najavila da će uskoro otvoriti i Tik Tok. Imamo i redizajn stranice. Trenutno podržava četiri do pet vijesti, a onda direktno idu u arhivu. Redizajnom stranice će ona biti primamljivija i malo svrsishodnija što se tiče samih vijesti i novosti. Ona je ustvari rađena donacijski od agencije Bruketa&Žinić dizajn. To je trajalo oko 20ak godina, ali nas je vrijeme pregazilo. Ići će i novi dizajn stranice i pristupačnost, moramo ažurirati pristupačnost za slijepe osobe.

Prilog 4:

Intervju s Denisom Lugarićem, glasnogovornikom Hrvatskog paraolimpijskog odbora

Je li sportska infrastruktura u Hrvatskoj prilagođena i adekvatna za sport osoba s invaliditetom?

Pa nažalost nije. Ima nekih izuzetaka, ali većinom nisu. Bilo bi recimo puno lakše i ljepše da bar paraolimpijci imaju nekakav svoj sportski centar gdje bi se mogli pripremati i gdje bi sve bilo prilagođeno za njihove potrebe.

Mislim, naravno da se sportaši uvijek snađu i dođu do dvorane, bazena ili drugog sportskog objekta, ali i općenito u Hrvatskoj postoji problem sportske infrastrukture pa tako onda i još više za sportaše s invaliditetom. Moglo bi biti puno bolje.

Potpitanje: Je li problem doći do termina u sportskim dvoranama?

S tim terminima je još gore. Općenito fali dvorana i za zdrave sportaše, tako da je baš teška ta situacija što se tiče sportske infrastrukture u Hrvatskoj. U Zagrebu primjerice imaju četiri bazena: i oni služe za potrebe građanstva, plivačkih klubova, vaterpola i plivanje za osobe s invaliditetom.

Tako da je to dosta teško, uvijek se bore s tim terminima: kad, tko, gdje pronaći neku rupu za normalan trening. U ovim manjim sredinama je vjerojatno još i teže jer oni imaju i manje dvorana, bazena,...

Potpitanje: Tko financira nabavku opreme za potrebe parasporta (primjer: kolica za košarku, tenis,..)?

Kada primjerice dijete uđe u projekt pod kapom HPO-a, onda to financira savez ili klubovi. Klubovi se isto snalaze, i dobivaju novce od saveza. Nešto dobiju i od sponzora, ali opet to su prilično mali iznosi. Tako da većinom to financiraju savez i klubovi.

Jer ta kolica su skupa i za atletičare sve te proteze su po nekakvih desetak tisuća eura. Tako da je i to dodatan problem. Nema tih proteza nažalost ni za ove ljude koji su recimo na socijalnom, a nisu u sportu, a trebaju im proteze, i njima je teško doći do njih. Tako da da, teško je sve to isfinancirati.

Uglavnom, većinu toga financiraju savezi, HPO i sami klubovi.

Kako doživljavate medijsko praćenje hrvatskog paraolimpijskog sporta?

Ako bih ocjenjivao kvalitetu medijskog praćenja ocjenom od 1-5, rekao bih da je to nešto između 2 i 3.

Prati se većinom kad su ova neka velika natjecanja, tipa Paraolimpijske igre ili nekakvo veće svjetsko prvenstvo, primjerice u atletici, stolni tenis, pa onda bude neka medalja, onda se tome posveti prostora. Ali nekakvog sustavnog praćenja sporta osoba s invaliditetom posoji kod možda samo nekoliko redakcija koje to prate redovito. Ove sve druge skromno. A pogotovo televizija. HRT još koliko toliko, ostale nacionalne kuće to prate jako skromno.

Smatrate li da hrvatski paraolimpijski sport ima drugorazredni tretman u medijima u odnosu na olimpijske sportove?

Sigurno. Rekao bih da da.

Zašto je važno da mediji sustavno prate i izvještavaju o uspjesima paraolimpijskog sporta?

U društvu je potrebno poraditi na nekakvoj socijalnoj osviještenosti ljudi o sportašima s invaliditetom, a ne ih gurati na margine. Em se bore sa hendikepima, em naporno treniraju. Iz razgovora s bilo kojim

paraatletičarima ili para stolno tenisačima, oni treniraju po četiri-pet sati dnevno. Vremenski treniraju potpuno isto. To uključuje i pripreme i treninge, paze na prehranu i trebalo bi cijeniti njihov rad.

Druga stvar vi kad ulažete u sport ulažete i u zdravlje cijele nacije. Da se ljudi više bave sportom, odmah ima i manje bolesti, vjerotno ne bi ni djeca u Hrvatskoj bila među najpretilijima u Europi. Tako da sasvim sigurno svako ulaganje u sport, donosi dobro za zdravlje.

U Hrvatskoj u ovom trenutku ima više od 400 000 osoba koji imaju neki oblik invaliditeta. Oni prate medije i nisu oni izolirani. Mediji imaju priliku privući više gledatelja i više čitatelja ako bi se bar malo koncentrirali na tu grupu. Jer to je i za sponzore zanimljivo. Samo s emediji trebaju malo više posvetiti toj temi jer, to je više od 400 000 ljudi koji traže pažnju. Svaki medij koji bi posvetio bar malo više prostora njima, sigurno bi im porasla i čitanost i gledanost.

Naprave mediji priče o nekim sportašima, ali nekakvog sustavnog praćenja nema. Koliko god se mi u Odboru borili, ta medijska praćenost je skromna.

Ajde portali poprate jer njima prostor nije problem, imaju mjesta za objavljivanje. Ali na dnevniku Nove tv ili RTL-a da objave nešto o paraolimpijcima, to moraju biti samo POI, a to je svake četiri godine.

Akoj je neki vikend održano Prvenstvo Hrvatke u para stolnom tenisu, paraplivanju ili parakuglanju, to se rijetko poprati.

HRT još koliko toliko, Hina to super odradi, Sportske novosti isto okej, ovo ostalo sve je natezanje, moljakanje da se nešto objavi.

Postoji li pozitivni pomak u medijskom praćenju i izvještavanju hrvatskog paraolimpijskog sporta u posljednjih desetak godina?

Pozitivni pomak definitivno postoji. To je nebo i zemlja. Ja vam mogu reći po svom primjeru. Ja sam prvi puta išao na paraolimpijske igre 2004. godine u Atenu. I odonda sam bio na svima dosada, to je 7. U tih dvadeset godina postoji stvarno ogroman pomak, to ne mogu reći, to bi stvarno bilo nekorektno od mene da kažem drugačije. To se uopće ne može usporediti.

Vi ste 2004. u hrv medijima mogli pročitati mali okvir da je Mihovil Španja osvojio tri medalje u plivanju. Danas, kad su POI u pitanju, Sportske novosti imaju cijelu stranicu posvećenu, portali Večernji i Jutarnji isto objavljuju.

Ali to su recimo ta top, najveća natjecanja. Meni je jasno da se ne može uspoređivati kad se u nogometu igra utakmica Hajduk-Dinamo i sport osoba s invaliditetom, ali da bi se moglo bolje i sustavnije pratiti, to definitivno.

Ali da je napredak je. Odnosno ogroman napredak. I u zadnjih pet godina, a ne dvadeset. U zadnjih četiri-pet godina je napredak ogroman. Tako da se ja nadam, da to polako ide, pa da bi za par godina moglo biti još i bolje.

Veliki je pomak, ali to još uvijek nije na razini kako se prati vani. Vani postoji ogroman pomak.

Jeste li primjetili da mediji koriste određene stereotipe (poput usmjerenosti na invaliditet, prikaza parasportaša kao žrtve ili pak heroja i nadčovjeka) kada izvještavaju o uspjesima paraolimpijaca?

Da, toga ima i u našim medijima. Tako se u principu najčešće radi. Pogotovo ako su to bile neke tužne priče. Onda ta tužna priča, pa uspio je, pokazao snagu volje.

Mislim, meni je to potpuno jasno, ja sam novinar. To je svima atraktivno i zanimljivo. Kad vi imate, ne daj Bože neku nesreću, pa se iza toga ne predate, nastavite se boriti i osvojite neku medalju, naravno da je to svima atraktivno.

Mislim da je to najveći prigovor, općenito parasportaša. Što ih se gled na taj način. Što ih se ne gleda čisto po rezultatu: „On je taj i taj, napravio je to i to u toj kategoriji, ostvario taj rezultat“. Nego uvijek ide ta priča, „eto on je imao to..“. Makar ja sam puno pričao s njima, teško je tu napraviti neku poštenu razliku, i ajmo se samo koncentrirati samo na njihov rezultat jer je ljudima to zanimljivo. Primjerice, jedan je sportaš kao klinac nesretnim slučajem pao s balkona, završio u kolicima i dan danas ostvaruje super rezultate.

Znači to je ljudima zanimljivo, na taj način predočiti i pokazati nemojte se predati. Ja znam da je njima glupo kad se u tekstu sto puta spominje što se dogodilo, onda se oni nadaju da su 101. put ljudi zapamtili neka imena pa neće trebati naglašavati otkud njima taj hendikep, ako je bila nesreća ili nešto. Ali ja mislim da nikada neće biti moguće, na primjer, objaviti da je Mihovil Španja osvojio tri medalje, a da se ljudi ne zapitaju što se njemu dogodilo i zašto je završio u toj paraolimpijskoj kategoriji.

To je dio njihove priče. Njima se to baš ne sviđa, što se to stalno ističe, ali ja razumijem medije jer je to ljudima zanimljivo čitati.

Zašto ne postoji portal specijaliziran za teme iz područja parasporta?

Postoji In portal, specijaliziran za teme koje se tiču osoba s invaliditetom, ali ne vezano uz sport. HPO ima web stranicu na kojoj objavljuju sve vijesti i rezultate.

A zašto mediji ne vide interes, to je nažalost više pitanje za njih. Zašto oni na svojim internetskim stranicama, primjerice Jutarnji i Večernji, a što je danas tehnološki lako izvedivo, nemaju neku podstranicu, odnosno rubriku „paraolimpijski sport“.

Ja kužim da oni možda nemaju novinare, ali bi HPO i ja, bi vrlo jednostavno njima slali vijesti da oni imaju materijala i da se ta stranica može napuniti. To ne bi bio nikakav problem.

Možda je jedini problem općenito situacija u hrvatskim medijima, da su male plaće, da nema ljudi. Jedino bi mi to bio neki razlog što oni nemaju.

Ali to bi bilo super ideja i lako izvediva. A sad, to je više pitanje za njih, za medijske kuće, pogotovo ove koje imaju i novaca i dosta novinara i tehničke mogućnosti.

Kako se onda planirate više i bolje promovirati?

Mislim da to prvenstveno ide iz našeg društva. Kad bi i državne institucije i političari pokazali nekakv veći interes za parasport i parasportaše. Primjer: HPO svake godine bira najbolje sportaše i sportašice.

Bio je sad gradonačelnik Zagreba i znao je doći predsjednik Milanović, ali da sustavno dolazi državni vrh na to proglašenje, ne. Uvijek oni pošalju neke svoje izaslanike, ali to je prvi korak. Da osobno dođete i pokažete da osobno, a i država, cijeni sve što ste napravili.

U odboru nema puno ljudi. Što se tiče medija, ja sam glasnogovornik, i ja sam radim tamo. Inače, radim i u Hini kao novinar. I HPO-u pomažem koliko god mogu, znači ja sam tamo sam. Mislim, teško se sam boriti sa svim tim medijima. Mi njima stalno šaljemo vijesti, sve imaju, i izjave i slike i sve. I opet to nije to.

Mislim da to prvo treba profunkcionirati na razini društva. Kad će država i društvo biti zreli, i kad će se osobe s invaliditetom jednako tretirati u svim segmentima kao i sve druge, i u sportu i u prometu, onda će se promocija biti bolja. Mislim da mi općenito kao društvo moramo još malo sazrijeti i da će se to onda odraziti i na sport osoba s invaliditetom.

11.Sažetak / Summary

Vidljivost paraolimpijskih sportova na portalima jutarnji.hr i index.hr

Cilj ovog rada jest istražiti kako online mediji izvještavaju o temi paraolimpijskih sportova. Pitanje je koliko medijske pažnje je dato ovoj temi i kako su prikazani paraolimpijci u medijima? U okviru istraživanja su korištene dvije metode: analiza sadržaja i polustrukturirani intervju. Analiza sadržaja je obuhvatila sve članke o paraolimpijskom sportu i paraolimpijcima, objavljenih u istraživanom šestomjesečnom razdoblju na dva internetska portala koja su među pet najčitanijih hrvatskih portala. Druga korištena metoda je bila polustrukturirani intervju. Intervjui su provedeni s tri ispitanika koja imaju veliko iskustvo u području parasporta. Rezultati istraživanja su pokazali da paraolimpijski sport ima malu medijsku vidljivost, ali i da nema stereotipnog prikaza sportaša, odnosno teme su fokusirane na ostvarene sportske uspjehe.

Ključne riječi: POI, paraolimpijac, parasport, parasportaš, paraolimpijski pokret, paraolimpizam, paraolimpijski sport, neparaolimpijski sport

Visibility of Paralympic Sports on the News Websites jutarnji.hr and index.hr

The purpose of this paper is to explore how online media report on the topic of Paralympic sports. The question is how much media attention is attach to this topic and how are Paralympians portrayed in the media? Two methods were used in the research: content analysis and semi-structured interview. The content analysis included all articles about Paralympic sports and Paralympians, published in the researched six-month period on two Internet online media that are among the five most read Croatian online media. The second method used was a semi-structured interview. Interviews were conducted with three interviewees who have big knowledge in the field of parasports. The research has revealed that media visibility of Paralympic sports is scarce. Nevertheless, the research also revealed, that there is no stereotypical portrayal of athletes. The articles are focused on their sports achievements.

Key words: POG, Paralympian, parasport, para athlete, Paralympic Movement, Paralympics, Paralympic sports

